

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravniki prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

ETO—YEAR XXXI. Cena lista je \$6.00. Entered as second-class matter January 16, 1935, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., TOREK, 3. JANUARJA (JANUARY 3), 1939. Subscription \$6.00 Yearly. STEV.—NUMBER 1

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

ZVEZA MED JUGOSLAVLJO, ITALIJO IN OGRSKO

Italija posreduje v pogajanjih glede izmenjave ozemlja

Belgrad, 31. dec. — Diskuzije glede preureditve mej med Jugoslavijo, Italijo in Ogrsko so se pričele po naznanilu, da grof Galeazzo Ciano, italijanski zunanji minister, pride v Belgrad 19. januarja kot gost predsednika jugoslovanske vlade Milana Stojadinovića. Diplomatski krogi pravijo, da je Jugoslavija pripravljena odstopiti nekaj obmejnih vasi Ogrski, ako bo slednja umaknila zahteve po preureditvi meje na račun Jugoslavije.

V zameno za vasi, ki bi jih Jugoslavija odstopila Ogrski, bi dobila od Italije Zader, pristaniško mesto ob obrežju Dalmacije, ki je odrezano od italijanskega ozemlja. Od te kupčije, če bo izvedena, bo imela Italija koristi, ker bo omogočila tesnejšo politično in ekonomsko kooperacijo med njo, Jugoslavijo in Ogrsko. Mussolinijeva vlada smatra sklenitev pakta z Jugoslavijo in Ogrsko za bistven pogoj mirne rešitve mnogih problemov, ki delajo preglavice balkanskim državam.

Uradno naznanilo pravi, da se bo italijanski minister mudil tri dni v Jugoslaviji kot gost premierja Stojadinovića. Slednji ga bo povabil na lov na državno posestvo ob ogrski meji, ki je bilo prej lastnina habsburškega nadvojvode Friedricha. Pričakuje se, da se bodo tudi ogrski diplomati udeležili lova.

Iz tega sklepajo, da je Italija prevzela vlogo posredovalca med Jugoslavijo in Ogrsko. Ako bo Jugoslavija odstopila nekaj obmejnih vasi Ogrski, kar sugeriira Italija, bo s tem utrdila prijateljstvo z rimsko vlado. Italija ne bo dosti prizadeta, če bo poklonila Zader, ki ima okrog 20.000 prebivalcev, Jugoslaviji, ako si bo s tem navezala trajno prijateljstvo z Belgradom.

Gotovo je, da bo sporazum med Jugoslavijo, Italijo in Ogrsko baziral na osi Rim-Belgrad, toda bo pod večjim vplivom Rima kot Berlina. Prestiž Italije se bo nedvomno dvignil v južno-vzhodni Evropi, če bodo pogajanja glede preureditve mej uspešna.

Courtney kandidat za čikaškega župana

Chicago, 31. dec. — Thomas Courtney, državni pravdnik, je naznanil, da je županski kandidat pri primarnih volitvah, ki se bodo vršile 28. februarja. Courtney je demokrat, toda v konfliktu z županom Kellyjem, ki ponovno kandidira v ta urad. V svojem govoru po radiju je Courtney udrihal po demokratski politični mašini v Chicago, ki jo kontrolirata Kelly in Nash.

Manj avtnih nesreč v čikaškem okraju

Chicago, 2. jan. — Število žrtev avtnih nesreč je padlo v okraju Cook (Chicago) v pravkar končanem letu v primeri z letom 1937. Avtomobili so ubili 915 ljudi, 193 manj ko l. 1937, ko je število žrtev znašalo 1108.

Murphy imenovan za justičnega tajnika

Washington, D. C., 2. jan. — Predsednik Roosevelt je imenoval Franka Murphyja, bivšega michiganskega gubernerja, za justičnega tajnika. Murphy je nasledil Homerja S. Cummingsa.

Domače vesti

Nov grob v Chicagu

Chicago. — Na starega leta dan je umrl Martin Humljan, star 36 let in rojen v Boldražu pri Metliki v Beli Krajini. V Ameriki je bil 17 let in tu zapuščena žena in hčerka. Bil je član društva Slavije št. 1 SNPJ. Njegovo truplo leži v pogrebem zavodu na naslovu 810 N. Clark st., odkoder se vrši civilni pogreb v sredo ob dveh popoldne na pokopališče Graceland.

"Miklavž" prinesel dvojčke

Ely, Minn. — Družini Frank Pačar je "stari Miklavž" na božič prinesel dvojčke, fantka in deklico. Razume se, da je tudi SNPJ s tem darilom pridobila dva nova člana v svoj mladinski oddelek. Čestitke!

Star Čikažan v bolnišnici

South Bend, Ind. — John Mubi, bivši star Čikažan, je imel slab "krizmus." Moral je v bolnišnico, v kateri so mu izrezali 10 palcev dolg slepič, ki ga je napadel z vnetjem tik pred prazniki. Zdaj se mož počuti dobro in želja vseh, ki ga poznajo, je, da hitro ozdravi.

Slovenski profesor

Chicago. — Frank Ziherte iz znane slovenske družine v South Chicagu je zadnje dni sprejel profesorsko službo v mestni višji šoli Crane College. Mladi profesor bo tamkaj poučeval trgovinsko pravo.

Nov grob na zapadu

Bear Creek, Mont. — Tu je umrl rojak John Gross, star 75 let in rojen v Straži pri Novem mestu na Dolenjskem. Bil je vdovec in tu ne zapuščena nobenih sorodnikov.

Clevelandške vesti

Cleveland. — Dne 28. dec. je umrla nagle smrti za srčno kapjo Mary Gerl, stara 30 let in rojena v Clevelandu. Zapuščena starše, ki so doma iz Smerja pri Ilirski Bistrici na Primorskem, štiri brate in sestro. — Naslednjega dne je v bolnišnici umrla Mary Koletič, roj. Bobnar, stara 34 let in rojena v Podgori pri Prečni. V Ameriki je bila 10 let in tu zapuščena moža, dva otroka, dva brata in strica, v starem kraju pa starše, štiri brate in dve sestri.

Novice iz Minnesote

Virginia, Minn. — Dne 27. decembra je tu umrla Mary Panijan, vdova, stara 59 let in rojena v Metliki v Beli Krajini. Njen mož Martin Panijan iz Rosalnica pri Metliki je umrl v zadnjem maju. Tu zapuščena tri sinove in tri hčere.

Milwaške vesti

Milwaukee. — Dne 26. decembra je v bolnišnici za pljučnico umrla 42-letna Jennie Ivaňič iz Javorja na Primorskem. Tu zapuščena moža in dva otroka. — Dajlje je v bolnišnici umrl Martin Rebernišek, star 44 let in doma iz Majšperga pri Ptujju na Štajerskem. Umrl je naglo. Dve uri pred smrtjo je stopil na policijsko postajo v bližini svojega doma in prosil policijo, naj ga odpelje v bolnišnico, ker se počuti slabo. Ugodilo so mu in čez dve uri je umrl. Zadelga je srčna kap. Tu zapuščena žena in brata. — Zakonska John Tevž sta te dni v krogu svojih otrok in prijateljev praznovala srebrno poroko.

Čikaška vest

Chicago. — Dr. Frank Pavlič, znani slovenski dentist, je z novim letom odprl drugo ordinacijo pisarno v downtownu, v Marshall Field Annexu, katero bo vodil poleg prejšnje v Ciceru. Dr. Pavlič je zadnje čase razširil svojo profesijo in zdaj opravlja poleg običajnih zobozdravilskih poslov tudi ortodontijo (izravnavanje zob).

ki je včeraj resigniral. Novi justični tajnik je bil že zaprieten, toda njegovo imenovanje mora potrditi senat.

FRANCOSKI SOCIALISTI ZA BOJ PROTI FAŠIZMU

Stranka odobrila Blumov program z veliko večino

AGRESIVEN NA STOP PROTI REAKCIJI

Pariz, 31. dec. — Leon Blum, vodja francoskih socialistov in bivši premier, je izvojeval značilno zmago na konvenciji svoje stranke. Njegova resolucija glede obrambe Francije, ustanovitve skupne demokratične fronte in vzdržitve vojaške zveze med Francijo in sovjetsko Rusijo je bila sprejeta s 4320 proti 2873 glasovom.

Stranka je s tem demonstrirala, da je za oborožitev Francije, da se bo lahko borila proti fašističnemu diktatorjem. Opozicija, katero je vodil Paul Faure, tajnik stranke in Blumov prijatelj, je bila poražena. On je bil za to, da stranka obdrži stara socialistična načela, ki so se zdela praktična socialistom, dokler se ni nastala pojavila Mussolini in Hitler. Ta načela so bila razorožitev, širok internacionalizem in doktrinarni pacifizem.

Blumova grupa je paglašala, da se je situacija popolnoma spremenila in zato mora stranka določiti nove smernice. Treba je nastopiti proti Hitlerju in Mussoliniju, ki grozita z osvajanjem tujih teritorijev, in obsoditi politiko "pomirjenja" diktatorjev, ki jo zavaja angleška vlada pod premierjem Chamberlainom. Blum je argumentiral, da ni stranka zavrgla internacionalizma in drugih socialističnih načel. Socialisti sovražijo vojno tudi zdaj, toda priznati morajo, da je Liga narodov sedaj brez moči in ne more nastopiti proti fašistični agresiji. Ničče ne bo poslušal Francije, če se ne bo močno oborožila in se zanašala na koalicijo drugih držav, ki se, kakor Francija, zavedajo fašistične nevarnosti.

Da li bo Blum, ki je prodril s svojim programom na konvenciji stranke, dobil podporo pri socialističnih poslancih, ki imajo največ sedežev v parlamentu, in pri članih na splošno, je še vprašanje. To se bo pokazalo v prihodnjih tednih. Nekateri desničarski listi kažejo na nesoglasja, ki so se pojavila na konvenciji socialistične stranke, in na dejstvo, da se je 1014 delegatov vzdržalo glasovanja o Blumovi resoluciji.

Silna draginja v sovjetski Rusiji

Ducat jajec \$1.32, maslo \$1.81 funt

Chicago, 31. dec. — Visoki davki in draginja ter nizke mezdre so vzrok, da ne more povprečni ruski državljan dobiti navadnih življenjskih potrebščin. To kaže poročilo o sovjetskih financih, katerega je sestavil dr. Paul Haensel, profesor ekonomije na univerzi Northwestern. Profesor je objavil poročilo pod naslovom "Ljudsko premoženje Unije sovjetskih socialističnih republik". Glavni vir dohodkov sovjetske vlade — pravi dr. Haensel — je kupčijski davek. Iz tega vira je vlada preteklo leto dobila ogromno vsoto 76.796.400.000 rubljev (\$15.360.000.000), ali 83 odstotkov vseh dohodkov. Povprečna mesečna mezda delavcev in plača uradnikov je \$46.

Pravo sliko o življenjskem standardu ruskih mas človek dobi, ako primerja mezde s cenami potrebščin. Funt sladkorja stane v Moskvi 34 centov, ducat jajec \$1.32, funt masla \$1.81 in par možkih čevljev \$35.

Velika poneverba odkrita v Franciji

Prominentni politiki zapleteni v škandal

Pariz, 31. dec. — Finančni škandal, v katerem gre za milijone dolarjev, je pretresel Francijo. Sedem tisoč delničarjev francoske filmske družbe Pathe, ki je bankrotirala, je izpovedalo zaporna povelja proti predsedniku družbe in trem drugim direktorjem na obtožbo, da so poverili 140.000.000 frankov (okrog \$3.689.000). Nekateri napovedujejo, da bo vsota mnogo večja, ko bo preiskava dognala vse podrobnosti finančnega škandala.

V Parizu sodijo, da so sleparji uživali politično protekcijo. V parlamentarnih krogi se že silijo zahteve po uradni preiskavi proti prominentnim politikom, ki so osumljeni zveze s sleparji.

Najbolj prominentna osebnost med onimi, ki so bili aretirani, je "car" Bernard Tanenzapf, ali Natan. On je po rodu Rumunec. Ima si je spremenil, ko je prišel v Francijo in dobil francosko državljanstvo. Na kakšen način je dobil državljanstvo v kratkem času, je še zagonetka. Naslov "car" je dobil, ko je postal načelnik filmske kompanije potem, ko je izpodrinil Charlesa Patheja, ustanovitelja družbe.

Španski lojalisti v protiofenzivi

Fašisti zasedli hribe pri Balaguerju

Hendaye, Francija, 31. dec. — Lojalistične čete so prešle v protiofenzivo na fronti v Kataloniji. Uprizorile so več naskovov na fašistične pozicije, da ustavi prodiranje upornikov proti Barceloni.

Vročje bitke so v teku južno od Leride in Sarroce, važnega komunikacijskega centra. General Sarravia, poveljnik lojalistične armade na tej fronti, poroča, da je protiofenziva uspešna, zaeno pa izraža upanje, da bodo fašistične čete pograne z ozemlja, ki so ga zasedle v zadnjih dneh.

Hendaye, Francija, 31. dec. — Fašisti so v ofenzivi pretrgali lojalistično obrambo. črto pri Balaguerju v Kataloniji in se približali Granadelli, prej pa so zasedli most čez reko Segro, petnajst milj severovzhodno od Leride.

Poročilo iz Barcelone, kjer je sedež španske ljudske vlade, priznava, da so uporniške čete zasedle višine v balaguerškem sektorju po več naskokih, v katerih je padlo več sto fašistov. Zmago so morali uporniki drago plačati.

Gibraltar, 31. dec. — Francovi letalci so napadli z bombami angleško ladjo Mariango na Sredozemskem morju med Španijo in Balearskimi otoki. Francoski parnik Oued Yquem, ki se je nahajal v bližini, je odrinil angleški ladji na pomoč.

Fašistični letalci so bombardirali tudi španski ručlec Jose Luis Diez v bližini Gibraltarija. Sedem članov posadke je bilo ubitih in enajst ranjenih.

Nov poljsko-češki obmejni incident

Varšava, Poljska, 31. dec. — Napol uradil list Gazeta Polska poroča o novem incidentu v Tešinu, distriktu, ki ga je Poljska dobila od Českoslovaške. Trije poljski stražniki so bili ranjeni, ko so Čehi pričeli streljati nanje s svoje strani meje pri Freistadtu.

V Moskvi 34 centov, ducat jajec \$1.32, funt masla \$1.81 in par možkih čevljev \$35.

KITAJSKI DIPLOMAT ZA MIROVNA POGAJANJA

"Oborožen kaos" v nankingškem distriktu

RUSKA POMOČ KITAJSKI

Hongkong, 31. dec. — Wang Cingvej, bivši kitajski premier, sugeriira mirovna pogajanja z Japonsko na podlagi pogojev, ki jih je očrtal knez Fumimaro Kono, predsednik japonske vlade, v svojem govoru pred enim tednom. Cingvej je poslal telegram generalu Kaišeku, vrhovnemu poveljniku kitajske armade, v katerem pravi, da so pogotji, katere je stavil japonski premier, ugodni in da omogočajo diskuzije o sklenitvi premirja.

Cingvej je bil pred leti eden najvplivnejših voditeljev Kitajske, učence dr. Jatsena, ustanovitelja kitajske republike. Da li on zdaj govori v imenu vlade, ni znano. Poučeni krogi v Hongkongu smatrajo njegovo sugestijo o pogajanjih z Japonsko za potezo proti generalu Kaišeku, ki je preveč naklonjen komunistom.

Sanghaj, 31. dec. — M. S. Bates, ameriški profesor na univerzi v Nankingu, poroča o "oboroženem kaosu" v nankingškem distriktu, katerega so japonske čete zasedle pred enim letom. "Plenitve in požigi so na dnevnem redu," je rekel profesor. "Pomanjkanje je velikanstvo in prebivalci stradajo. Požojaj v bivšem glavnem kitajskem mestu in okolici sliči anarhiji, odkar je v japonskih rokah."

Profesor je preiskoval položaj po naročilu mednarodne referenčne komisije in zdaj je objavil poročilo o rezultatu preiskave.

Tokio, 31. dec. — General Kazumoto Mačijeri, načelnik biroja militarističnih zadev, je bil odstavljen na obtožbo, da je izgubil važne militaristične dokumente. Dva njegova pomočnika sta bila suspendirana na podlagi te obtožbe. Naznanilo ne omenja, na kakšen način so se dokumenti izgubili in kdaj, ali če so prišli v roke zunanjih špijnov.

Kveilein, Kitajjaka, 31. dec. — Obseg ruske pomoči Kitajski v orožju, bojnem materialu in letalcih je še vedno velika tajnost. Pomoč mora biti vsekakor valjka, ker vsak obiskovalec, ki pride v Kveilein, glavno mesto province Kwangsai, opazi stotine ruskih militarističnih izvedencev in inženirjev, ki poučujejo Kitajce, kako morajo ravnati s topovi, strojnimi in drugim morilnim orožjem.

Bojni material prihaja iz Rusije na Kitajsko v velikih količinah. Domneva je, da so Rusi poslali Kitajski čez dve sto bojnih letal in tem letu, veliko število topov, strojnici in drugega orožja. Ruski letalci pilotirajo letala in vežbajo Kitajce.

Vladni deficit štiri milijarde dolarjev

Washington, D. C., 31. dec. — Trošenje denarja iz federalne blagajne bo glavno vprašanje pred kongresom, ko se snide v svojem zasedanju. Deficit v fiskalnem letu, ki se konča 30. junija, bo znašal štiri milijarde dolarjev, notranji dolg pa bo narasel na 41 milijard, največji v zgodovini republike.

Lov na zunanje špijone v Ameriki

Washington, D. C., 31. dec. — Ameriške oblasti so naznanile velik lov na zunanje špijone, ki so aktivni med uslužbenci v federalnih departmentih. Preiskava se bo pričela v zakladnem departmentu in potem bo raztegnjena na druge.

Zadnje vesti

WASHINGTON, D. C. — Danes opoldne se odpre novi kongres. Jutri opoldne prečita predsednik Roosevelt svojo poslanico v nižji zbornici.

BASTIA, KORZIKA. — Tukažnje prebivalstvo je sprejelo francoskega premierja Daladierja s klicem: Surt Mussoliniju, na vešala z njim!

BERLIN. — Tu se danes začne sodna obravnava proti 21 "izdajalcem in zarotnikom," med katerimi so trije prvi na vrsti. Več socialistov je prizadetih.

HENDAYE, FRANCJA. — Lojalisti še vedno odbijajo fašistične napade v Kataloniji.

Hitlerjev minister Goebbels pretepen

Uradna časopisna agentura skuša prikriti škandal

BAZEL, ŠVICA, 1. jan. — Diktator Hitler ne bo dovolil ženi Goebbelsa, ministra nacijske propagande, odhoda na Dansko, da tam dobi razpoko od svojega moža. Na ta način namerava Hitler preprečiti škandal v visokih nacijskih krogih, ki izvira iz ljubavne afeje njegovega ministra.

Bazel, Švica, 31. dec. — Dr. Paul Goebbels, minister nacijske propagande, je bil zaradi ljubavne afeje z ženo nemškega filmskega igralca pretepen skoro do smrti pred enim tednom. Tako se glas v est iz Berlina.

Goebbels se nahaja v neki berlinski bolnišnici z razbito glavo in drugimi poškodbami že od 22. decembra. Bolnišnica je močno zastražena. Uradna nemška časopisna agentura je naznanila, da je bil Hitlerjev minister poslan v bolnišnico zaradi akutnega vnetja črevesja in da je vsled tega preklical vse božične aktivnosti.

Povezet je povsem drugačna kot jo skuša prikazati časopisna agentura. Goebbels je bil odpeljan v bolnišnico, ko so ga prijatelj filmskega igralca Gustava Froelicha, soproga Lide Barrove, ki je tudi igralca, zasačili v Froelichovem stanovanju in ga silno pretepli, da se tako maščujejo nad njim, ker je poslal Froelicha v koncentracijsko taborišče, ker se je hotel iznebiti, da se bo lažje shajal z njegovo ženo. Poročilo pravi, da se ima Goebbels zahvaliti svojemu šoferju, ki je posegel v pretep, da ga niso Froelichovi prijatelji ubili.

Magda Goebbels, žena Hitlerjevega ministra, namerava iti na Dansko, da tam iztoži ločitev od svojega moža. Cenzura v Nemčiji v zvezi s tem škandalom je bila postrežna in ljudstvo še ne ve o napadu na Goebbelsa.

Nov zarotniški proces v Nemčiji

Berlin, 31. dec. — Eden največjih zarotniških procesov v Nemčiji se bo pričel v prvih dneh januarja. Ernst Nieksch, bivši desničarski pisatelj in izdajatelj, in dvajset njegovih prijateljev se bo moralo zagovarjati pred nacijskim sodiščem na obtožbo izdaje in zarote proti vodilnim nacijem. Vsi obtoženci so v ječah in koncentracijskih taboriščih.

Italijanski delavci prihajajo v Nemčijo

Berlin, 31. dec. — Trideset tisoč italijanskih delavcev bo prišlo v Nemčijo v prihodnjih tednih, kjer jih bodo uposilili pri gradnji raznih projektov. Tako je naznanil dr. Robert Ley, načelnik Nemške delavske fronte, ki je na svojem nedavnem obisku Italije sklenil zadevni dogovor z Mussolinijevom vlado.

NEMČIJA BI RADA DOBILA ŠKODOVE TOVARNE

Praga naj se odpove starim političnim zvezam

RUMUNSKA VLADA PRIZADETA

Berlin, 31. dec. — Nemška orožna industrija, ki je že zdaj ogromna, se bo še povečala, če bodo pogajanja, ki so zdaj v teku med Nemčijo in Čehoslovačijo, uspešna. Nemčija bi rada dobila velike Škodove tovarne v Pilznu. Francoska firma Schneider-Creusot, ki je posedovala 50 odstotkov delnic Škodovih orožnih in municijskih tovarn, je prodala delnice češki vladi. Iz tega sklepajo, da bodo tovarne kmalu prišle pod nemško kontrolo.

Tovarne bodo najbrž kupil Kruppovi interesi v Essenu in Borsajgovi v Porenju. Berliner Zeitung, glasilo nemške armade, v zvezi z nameravano kupčijo piše:

"Po polomu sistemov političnega prijateljstva v južnovzhodni Evropi je postalo očitno, da se bodo zrušili tudi ekonomski odnosi, ki so sloneli na teh sistemih. Čimprej bo Čehoslovačija likvidirala svoje politične prijatelje, tem trdnjeji bodo odnosi, ki jih imamo v Nemčiji, nje- no največjo sosedo."

Kako v velikem obsegu so Škodove tovarne že zdaj odvisne od Nemčije, kaže dejstvo, da morajo dobavljati premog iz Nemčije, iz premogovnikov v kraji, katere je morala češka republika odstopiti Nemčiji po monarhijski konferenci. Ako bo Nemčija dobila te tovarne, bo prizadeta tudi Rumunija. Ta je poslala velika naročila Škodovi kompaniji, predno je Hitler okupiral Sudetskoto, toda orožja ne bo došla, če bo podjetje prišlo v nemške roke.

Znanstveniki v vojni proti diktaturam

Znanost se ne more razvijati v ozkih mejah

Richmond, Va., 31. dec. — Gibanje, da se ustanovi nova organizacija znanstvenikov, ki naj prevzame nalogo vzdrževanja svobodnega razvoja znanosti in vodi boj proti diktatorskim režimom ter išče rešnice povsod, se je pojavilo na konvenciji Ameriške zveze za podvig znanosti.

Ta mogočna organizacija znanstvenikov, ki vključuje več sorodnih grup, katere predstavljajo skoro milijon članov, je sprejela resolucijo, v kateri naglašava načelo, da znanost ne upošteva nobenih mej v svojem razmahu. Razvija se le tam, kjer ji ne stavijo ovir in kjer prevladuje popolna intelektualna svoboda.

Posebni odbor, kateremu načeluje Frank Bous, slovit antropolog in profesor na kolumbijski univerzi v New Yorku, je pozval znanstvenike po vsem svetu, naj se pridružijo borbi proti diktaturam in za ocvanje demokracije. Le v demokratičnih državah imajo znanstveniki nevezane roke in intelektualno svobodo.

Walter B. Cannon, profesor fiziologije na univerzi Harvard, je bil izvoljen za predsednika Ameriške zveze za podvig znanosti. V svojem govoru je poudarjal, da morajo znanstveniki gledati, da bo znanost služila napredku in ljudstvu na splošno.

THE ENLIGHTENMENT
GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$5.00 per year, Chicago and Europe \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Editor: V. Kar Janežič & Nečič
PROSVETA
2507-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Deton v oklepaju na primer (July 31, 1939), poleg vsega
tudi na naslovni strani, da van je s tem letom postala
redovna. Popravila jo praviš, da se van list ne uvrsti.

Sopotnik Batista

Kuba je topla otoška deželica južno od Floride. Dolga stoletja je bila Kuba španska kolonija, toda Stric Sam je leta 1898 stopil na Kubo in ji podaril "svobodo". To se pravi, da je Kuba zamenjala politično podložništvo Španiji za finančno in ekonomsko podložništvo newyorškemu Wall Streetu.

Od tistega časa Kuba hlapčuje wallstreet-skim bankirjem na zunan, na znotraj pa je imela že celo vrsto domačih vojaško-političnih diktatorjev. Stric Sam se ne briga, kaj ti diktatorji počenjajo doma, glavno je, da ima ameriški kapital na Kubi prave roke in da obresti redno tečajo v New York.

Sedanji diktator Kube je polkovnik Fulgencio Batista, ki je pred kratkim obiskal Združeno državo. Batista je zlezel na diktatorski stolec pred nekaj leti, ko je v ponovni revoluciji padel prejšnji diktator Machado, zvesti hlapec ameriških kapitalističnih magnatov. Revolucije na Kubi — kakor v premenljivih drugih latinskih republikah Srednje in Južne Amerike — so nekak navadnega in proces je vedno isti: stari diktator pade in njegovo mesto zasede silen gromovnik za svobodo — čim pa se ta gromovnik malo ogreje v predsedniški časti, ima dežela spet starega tirana z drugim imenom.

Batista je izpodrinil Martina Graua, ki je pokazal precej pšenosti in smisla za demokracijo, toda ameriškim magnatom Martin Grau ni ugajal baš zaradi svoje pšenosti, demokracije in simpatij do delavcev, zato so ameriški magnati dali pooblastilo Batisti. Batista je sprva nastopil kot radikalen revolucionar, ali newyorški bankirji se niso zmotili, ko so mu zaupali Kubo. Kmalu je Batista vrgel masko z obraza in neusmiljeno zatrl civilne svobodščine ter razpustil demokratične delavske organizacije. Nastopil je drugi Machado.

Politično akrobatstvo polkovnika Fulgencija Batiste pa s tem še ni bilo zaključeno. Živimo namreč v dobi neverjetnih političnih vrtoglavosti in presenečenj. Spominjamo se, kako so komunisti na Kubi in v Združenih državah še pred dvema letoma neusmiljeno sekali po Batisti kot po "izdajalcu, buržujskem prodancu in fašističnem hlapcu." Tega krika in psovka iz tabora komunistov danes ni več. Ko je bil Batista pred nekaj tedni v New Yorku gost wallstreetških bankirjev in v Washingtonu gost novevaldske vlade — ni bilo proti njemu nobenih sovražnih demonstracij, nobenih protestov in nobene slabe besede s komunistične strani. Kaj se je zgodilo? Ali se je Batista prelevil v komunisto? Prav nič se ni prelevil, ampak prelevili so se — komunisti.

Batista namreč nastopa še vedno kot demokrat. Njegova diktatura je "demokratična" kakor je — po "novi liniji" pojmovanja — Stalina diktatura "demokratična". In komunisti na Kubi so se brž prilagodili Batistovi "demokraciji" kakor so se komunisti v Združenih državah prilagodili "demokraciji" Johna L. Lewisa in drugih takšnih "demokratov". Batista pa je za svoje koristi zelo pameten. Prave demokrate in prave delavske demokratične organizacije on sovraži, ker mu mešajo štrno in neprestano kažejo na njegove krive račune, ampak komunistični "demokratje" so zdaj all right... Komunistični "demokratje" se dajo praktično porabiti, kadarkoli je treba dobro zasoliti pravim demokratom — pa se je Batista hitro pobratil s kubanskimi komunisti in jih vzel v službo. Poslužil se jih je, kakor se zviti lovec poslužuje lesenih in lepo pobarvanih rac, ki jih spustijo po vodi, da privabijo v bližino žive raje...

Skratka: Fulgencio Batista je legaliziral komunistično stranko na Kubi in ji dal proste roke, dočim demokratične delavske unije in politične organizacije še vedno zatira. Komunisti imenujejo zmešane liberalce, ki vidijo le fašistični teror, toda komunističnega terorja ne vidijo, svoje "sopotnike" (fellow-travelers). Smatrajo jih za potničke, ki potujejo z njimi vred v enem vozu, da si sami ne vedo, kam potujejo.

Kuba je topla deželica in Batista ima tam kaj prijetno, toplo življenje. On dobro ve, česa mu je treba — komunisti pa ga imajo za svojega sopotnika. Zdaj ni več fašistični bandit...

Glavosi iz naselbin

Glas od "gorke peči"
Piney Fork, O. — Ko to pišem, je zunaj precej hladno. Primaknil sem si mizo bliže tople peči, da je bolj prijetno. Za to zimo sem si kupil večjo peč, ki porabi več premoga. Večkrat vzamem vrečo in grem na železniško progo premog pobirati, včasih pa jo mahnem tudi v gozd, da privlečem kako suho vejo, katero sežagam za drva — prav kot bivši nemški kaiser. Take so moje "gelegs ibenge", da se malo "preturnam" in me burja prepriča. Potem mi je bolj prijetno pri topli peči, kjer se zabavam s čitanjem. Pa še nekaj drugega imam, toda ne povem kaj, ker bi mi mogoče kdo zavidal.

Br. Anton Zidanšek se v Prosveti po nepotrebnem jezi name, ker sem ga opomnil, naj pusti v javnosti igranje "Prosvetnega očeta". Prosveta zabaja po vseh delih sveta, koder so naši Slovenci naseljeni. In ker ne poznajo ameriških razmer in naših običajev, bi si lahko mislili, da je Zidanšek res jako velika in učena glava, ki si je zaslužil ime "očeta" Prosvete. V resnici si pa v svojih dopisih dela le reklamo za več klobas, katerih mu ne zavidam. Privoščim mu vse druge zabave in šale, če se more še kaj šaliti 75-letni starček. Toda v Pennsylvaniji je gotovo kaj drugih novic in dogodkov, o katerih bi lahko poročal. Dopisi z novicami niso predolgi.

Zidanšek pravi, da piše po začrtani poti. Nedavno je zapisal, da je bil nekdo član socialistične stranke in unije, sedaj pa ni več in tudi ne bo več. Zakaj ne? Kdo mu je začrtal pot, da ignorira te delavske organizacije? "Oče Prosvete" — pa nam daje take vzgled! Mi premogarji imamo briske izkušnje; katere smo krvavo plačali, ker smo pred več leti organizacijo zanemarili. Zato pa je vsakega dolžnost, ki hoče biti napreden, da priporoča ti dve organizaciji, unijo in socialistično stranko, in agitira zanje. Priznam, da je on revež. Jaz sem star nad 70 let. Zidanšek pa je še nekaj let več. Oba sva slepa vsak na eno oko in povrhu še oglušena. Zato se z njim ne bom kregal v Prosveti, on se pa lahko, ako vidi, da mu bo to kaj več klobas prineslo. Moja zadnja beseda: Good luck! Povrhu mu pa privoščim, da bi si pozimi vzel pokoj pri topli peči, kot jaz.

Tudi jaz bi nekaj rekel o Barbičevih dopisih. Po "avstrijsko" povem, da so njegovi dobisi "auf-richtlich". Vsakemu pove svoje, kot pravi Tone Terbovec. Letos sem prejel precej več voščilnih kart za božič. Iskrena hvala vsem za voščila. Jaz nisem niti ene karte poslal, kar naj mi oprostijo. Vzrok je sledeči: Lansko leto sem šel nekaj dni pred božičem miljo daleč na pošto, kot navadno. Rabil sem znamko samo za pol centa. Čakal sem v mrazu tri ure predno je bila pošta odprta, da dobim za pol centa znamko. Pa sem se zarotil, da za božič ne bom več znamk kupoval. Naj le pošta namo čaka, ne jaz nanjo. Bom rajše doma pri topli peči.

Pri tukajnji Hanna Coal Coal Co. se bolj slabo dela, tri do štiri dni v tednu. Do sedaj so premog dumpali na tri šhte. Zdaj so načrtovali odpraviti in delavce razdelili na prva dva šhta, da še manj zaslužijo, ker do'biyo malo kar ali vozičkov.

Pravijo, da bodo nam starim brez štrajka povišali penzjon. Jaz bi rad dve sto dolarjev na mesec, da bi si kupil avlo in najel šoferja. Potem bi se več ne dolgočasil pri zakurjeni peči. — Vsem čitateljem Prosvete srečno novo leto. Nace Ziemberger, 176.

Poročilo zastopnika
Sharon, Pa. — Leto 1938 jemlje šlovo. Kapitalisti se veselijo, ker si bodo razdelili mastne dividende. Kaj si bomo pa mi delavci razdelili? Žuljave roke in krive hrbtenice, to bodo naše dividende. Milijone lačnih tava po vseh Zedinjenih državah. Radi bi delali samo za golo življenje, a dela ni ne zastare ne za mlada, ker stroji povsod delavne moči odriavajo, ljudstvo pa se cepi na vse strani. Pretekli teden sem se mudil v naselbini Strabane, kjer imajo marsikaj lepega, ker ljudstvo skupaj drži in deluje. Imajo svojo posojilno društvo in svojo združeno trgovino, kjer si delavci kupujejo potrebščine po zme'nih cenah, ob koncu leta pa dobijo dividende ali procente. Seveda so razlike: več ko kupiš, več dobiš procentov, ki se ravnaajo po skupniški posameznega odjemalca. Ko sem se nahajal v Slovenskem domu, mi je hišnik plačal dve celoletni naročnini, na Prosveto in Enakopravnost. Prišel je tudi ravnatelj posojilnega društva s sopom čekov za odjemalce, katere je podpisal John Zigman, oskrbnik in natakak SD. Zigman mi je rekel, da to še ni nič, da pride takih čekov že mnogo. Ali ni to lepo za slovensko naselbino? Tamkajšnji rojaki imajo večino svoje lastne domove, nekateri plačane, drugi pa jih odplačujejo mesečno. Namesto da bi plačevali najemnine, odplačujejo svoje domove, dokler niso popolnoma njihovi. Gospodinski klub se trudi, da pomaga Slovenskemu domu in članom SNPJ.

Tako delajo vse napredne slovenske naselbine. Ne kavsajo se med seboj, kakor to delajo po nekaterih krajih, da celo njihovi domovi propadajo. Ne bom jih na tem mestu našteval po imenu, ker pregovor pravi, kdor molči, vsem odgovori. Nekateri tudi radi čitajo dobro, napredno čtivo. Če boste upoštevali te nasvete, boste prišli do prepričanja, da bistem reanico. Samo malo je treba pomisliti, da brez zmevne duševne in telesne hrane ni mogoče doseči niti telesne hrane, če ni složnega dela.

Ze pred enim mesecem sem premišljeval, kako lepe božične praznike bodo imeli nekateri, ki delajo in si bodo lahko privoščili razne dobrote. Kaj naj si pa midva z ženo privoščiva, ko že 10 let ne delava? O pač, delava, pa pede od nikoder ne do'biya. Prišla mi je dobra misel v glavo. Čeprav sem slabega zdravja in visoke starosti, sem se kljub slabemu vrenemu podal v par naselbin, da si zaslužim za božič boljše prigrižek. Imel sem srečo. Do'bil sem par naročnikov in lepa božična darila. Tako sem bil za

praznike z vsem preskrbljen, da si boljšega siromašna slovek sploh ne more zaleteti. Če bi jaz pisal samo resne dopise, bi teh dobrot ne bil deležen. Ker sem pisal tako, da jih je večina čitateljev upoštevala, so mi pa moji prijatelji priskočili na pomoč s tako velikimi darili, da sem jih še moji ženi nekaj odstopil. Do'bil sem tudi božičnih in novoletnih voščil, da še nikoli toliko. Se celo clevelandški zdravniki in zdravnice so mi poslale voščila. Prisarčna hvala za voščila in darila, posebno pa se zahvalim Franku Poroni in njegovi soprogi, mr. in mrs. Klemencič, Antonu Čipčiču, mr. in mrs. Dolene in mrs. Pavli Glogovšek za Blaine, O. Seveda vam ne bom mogel nikoli povrniti, bom vam pa še enkrat izrekel v svojem in v imenu moje soproge željo, da bi bili vedno zdravi in veseli, da bi čekali tako visoko starost ko jaz in da bi imeli toliko prijateljev kakor jih imam jaz. Vsem zdravo in veselo novo leto.

Zdaj pa nekaj sharonskih novic. Kakor sem že parkrat poročal, je na božični večer prvič nastopil pevski mladinski zbor pod vodstvom Frances Novak. Ona ni gosposkega stanu, marveč delavskega. Iz starega kraja so prišli kot kmetski delavci. Šarončane poznam že od leta 1926, ko sem se tukaj naselil. Takoj sem prišel do prepričanja, da so zelo delovni ljudje na društvenem polju. Dotično leto je bil do končan Slovenski dom, ki stoji na prijaznem kraju. Do njega vodijo od vseh strani tiakovane ceste. Kdorkoli pride v našo naselbino, se pohvalno izrazi o njem. Imeli smo že tudi pevsko društvo. Prišle pa so slabe delavske razmere in je društvo razpadlo, ker ga ni bilo mogoče popraviti. Če ni dela, ni jela, pravi pregovor. Hrbtenica zbora so bili Novakovi, strici, sestrične in bratrancei.

In ker je Frances Novak vedno hrepnela po petju in igranju, je žrtvovala čas in spanje ter zbrala okrog 15 deklic in dečkov in jih izučila, da so nastopili s programom na miklavžji ali božični večer. Program je odprl Franek Kramer, ki je napravil zelo dober govor. Začel je v mirnem tonu, da si človeštvo želi mir na zemlji, toda miru ni nič kjer. Govoril je o grozotah v Španiji, na Kitajskem, v Italiji, Nemčiji — sploh vse svet si želi miru, toda tega ne bo, dokler vseh svet ne pride pod rdečo zastavo. Šele takrat bo zavlada mir na zemlji. Kdor je bil navzoč, bi moral imeti kamenito srce, če ga njegove besede niso pretresele. Zel je ogromen aplavz. Nastopili so mladi igralci in igralke posamezno in skupno. Vse program je bil dobro izvajan, kakor da bi bili že večkrat z njim na odru. Sredini so taki stari, ki dajo svoji mladini pogum in se žrtvujejo v ta namen. Po igri so malčki zapeli več slovenskih pesmi in tudi eno ali dve angleški. Svojo nalogo so prav dobro izvršili. Na klavir jih je spremljala miss Mliakar, izurjena pevka in igralka, ki se ne sramuje materinega jezika. Spomnil sem se moje drage mamice, ki mi je v mojih detinskih letih prepevala tole pesem:

Juže, vinček moj!
Jaz sem tvoj, ti pa moj,
tebe bom zmiraj piv,
dokler bom živ.

Kadar se ženi bom
šel bom na Kranjsk' po njo,
šel bom na Kranjsk' po njo
tam za goro.

Tam so Kranjčice,
zavber dekličice,
imajo bele roke,
srce zame.

Kadar bom moral umret,
dajte me v hladni grob,
ferkel na grob.
Kdorkol' bo mimo šel,
vsak se bo spomnil to,
ta je bil vinski brat,
pil ga je rad, juhe.

To je bila pesem moje drage mamice, katero mi je dan za dnevom prepevala ob sibelki. Zato še danes rad poslušam lepe slovenske pesmi, muziko in igre. Le tako naprej, miss Novak, ne ustraši se dela, katerega si pričela. Mi stari ti bomo ob strani. Kmalu ponovite vaše pesmiče in igre, jaz pa bom povabil mnogo občinstva iz raznih krajev in naselbin. Čast in pri-

valje za vse preskrbljen, da si boljšega siromašna slovek sploh ne more zaleteti. Če bi jaz pisal samo resne dopise, bi teh dobrot ne bil deležen. Ker sem pisal tako, da jih je večina čitateljev upoštevala, so mi pa moji prijatelji priskočili na pomoč s tako velikimi darili, da sem jih še moji ženi nekaj odstopil. Do'bil sem tudi božičnih in novoletnih voščil, da še nikoli toliko. Se celo clevelandški zdravniki in zdravnice so mi poslale voščila. Prisarčna hvala za voščila in darila, posebno pa se zahvalim Franku Poroni in njegovi soprogi, mr. in mrs. Klemencič, Antonu Čipčiču, mr. in mrs. Dolene in mrs. Pavli Glogovšek za Blaine, O. Seveda vam ne bom mogel nikoli povrniti, bom vam pa še enkrat izrekel v svojem in v imenu moje soproge željo, da bi bili vedno zdravi in veseli, da bi čekali tako visoko starost ko jaz in da bi imeli toliko prijateljev kakor jih imam jaz. Vsem zdravo in veselo novo leto.

Valerij Škafar, sloviški ruskietalec, ki se je nedavno ubil v letalski nesreči.

znanje za vajin trud, Frances Novak in gosposčina Mliakar. Le kmalu nas zopet povabite na tako veselo zabavo. Ko je bilo končano petje in igranje, je prišel v dvorano bratčič Miklavž, ki je razdelil med mladino vse, kar je imel. Potem so pa še sorodniki in prijatelji drug drugega obdarovali. Nato smo se podali v spodnje prostore, kjer smo darove zalili s svežim pivom. Trije natakakji so se urno sukali za baro in strigali gostom. Jaz sem se privlekel domov šele ob dveh zjutraj. Bil sem precej "omotičen" in občinstvo prosim, naj mi oprost, če sem kaj prežrl. Spominjal pa se bom vse življenje lepih daril, ki sva jih prejela z ženo od prijateljev in prijateljic. Hvala lepa. Anton Zidanšek, zastopnik Prosvete.

Tedenski odmevi

Anton Garden
NOVA IMPERIALISTIČNA MASKA—IV
Največja zagonetka Rooseveltove administracije je njena zunanja politika, ki nima ne re-pa ne glave. O pač, ima glavo; toda je podobna tistemu popu, ki je s prižnice rekel: "Sad me vidite, sad me ne vidite." Nihe ne ve, najbrže tudi Roosevelt sam ne, kaj prav za prav hoče. Ve se le to, da hoče zgraditi največjo militari-stično mašino, ki se bo lahko kosala z vsako drugo državo oziroma z vsako kopinacijo držav, totalitarnih ali pa "demokratičnih." Seveda "za obrambo demokracije."

In glede tega programa je Roosevelt deležen velikega ploskanja. Posebno navdušena zanj je tako zvana "levica", stalisti in njih zavezni-ki, katerim so interesi dežele, interesi ameri-škega delovnega ljudstva deveta brigada. Njim gre predvsem za varnost Stalinske Rusije. V ta namen so pripravljene zvežati se z vsakim imperializmom, tudi s fašističnim. Proti Hitlerju so predvsem in najbrže tudi edino iz tega razloga, ker naciji groze z napadom na Rusijo. V slučaju, da se Hitler premisli in postane Sta-linov zaveznik, kar ni povsem izključeno kljub današnji situaciji, boste takoj videli — novo stalniščično "linijo", ki bo fašizem proglasila za — "socializem". Med obema danes itak ni velike razlike, ne taktične ne idejne. V latin-ski Ameriki in na Kubi so stalisti danes naj-večji zavezniki ameriškega imperializma, kakor tudi v Združenih državah.

S tem ne mislim reči, da je Roosevelt zavez-nik komunistov. On ima svoje cilje, misterioz-ni kakor so, komunisti pa svoje. Skupnost o-beh je le v tem, da sta oba pripravljena drug drugega izrabljati v svoje namene. Roosevelt do danes še ni zavrnil stalniščičnega rjeovanja za njegovo "obrambo demokracije" niti njih masne agitacije za njegov obožržitveni pro-gram. Med delavstvom so oni sploh najboljši njegovi hlapci, hlapci imperializma.

Zakaj naj Amerika potrebuje tako ogromen vojni aparat kakor ga snuje administracija? Mar zato, ker ji v dogledni bodočnosti ali pa sploh kdaj res preti nevarnost aktualnega na-pada? Bunk, tisočkrat bunk. Za uspešno in-vazijo Združenih držav bi po izjavi nekaterih vojaških izvedencev moral napadalec posele-dovati vse svetovno trgovsko brodogojstvo, vse ladje, ki plovejo po sedmih morjih, za dovažanje vo-jakov, vojnega materiala in provianta. Moral bi imeti tudi štirikrat večje bojno brodogoj kot je ameriško predno bi mogel izkrcati enega sa-mega vojaka po izjavi nekakega generala.

In vendar slišimo z vseh strani, da mora A-merika prekositi vse države v obožrozevanju. Dobiti mora najmanj 12,000 ali 13,000 najmo-dernejših bojnih aeroplanov in zračnih trdnjav, ki stanejo po \$700,000 samo za izdelanje. Vso industrijo mora čim prej tako organizirati, da bo lahko v 24 urah spremenila obrat za vojno produkcijo.

Zakaj? Za "obrambo demokracije" v Južni in Centralni Ameriki pred fašistično invazijo? Bunk, stokrat bunk. Nemški ali italijanski im-perializem nič bolj ne gravitira proti latinski Ameriki kakor angleški, "jenkiški" in v manjši meri francoski in japonski. Sploh si Mussolini želi zgraditi imperij, ne v latinski Ameriki, marveč v Afriki, Hitler pa v centralni in vzhodni Evropi in deloma v Afriki, valed česar bosta prej ali slej trčela ob francosko in angleško orožje. Latinska Amerika je prav tako varna pred zunanjim napadom in invazijo kot so Združene države. To je znano tudi latinskim Američanom, vsled česar so na zadnji konfe-renci v Limi prijazno, toda odločno odklonili ponujano jim obožrozevanje "protekcijo" s strani "Velikana s severa".

In kar se tiče "obrambe demokracije" pri juž-nih sosedih pred fašizmom, je to največja lu-zijska ali pa največji bluf — lahko tudi oboje. Ideja, pa bile fašistične ali kakršnekoli, ne mo-rote ustaviti niti z največjo obožrozevanje. V sedanjem stadiju človeške družbe, ko je kapi-talizem v procesu razkrajanja, obožrozevanje le pospešuje razvoj fašističnih idej. Obožrozeva-nje je pritiiva nacionalizmu, blaznem nacionali-zmu, ta pa fašizmu oziroma se spremeni v faši-zem, pa bil črn, rdeč, zelen, srebrn, sploh ka-kršnekoli barve.

Zakaj torej to obožrozevanje? Mar v tem leži solucija težkih ekonomskih problemov? Naj ci-tirajmo Roosevelta, ki je leta 1936 na paname-riški konferenci v Buenos Airesu glede tega rekel:

(Dolje na 2. strani.)

Pred dvajsetimi leti
(Iz Prosvete, 3. januarja 1919)

Domače vesti. V Chicagu se je ustanovilo novo slovensko posojilno društvo z imenom Jugoslovansko stavbinsko in posojilno dru-štvo. Jos. Steblaj je tajnik tega društva.

Delavske vesti. Italijanska vlada zahteva odkodnino za rudarje svoje narodnosti, ki so bili ustreljeni med stavko v Ludlowu, Colo., leta 1914.

Po svetovni vojni. Večinski in neodvisni so-cialisti v Nemčiji so organizirali koalicijsko vlado, katero je centralni svet potrdil. Pred-sednik Wilson je obiskal Italijo, med tem pa so reaktorarij v Franciji začeli napadati Wil-sona, da je sanjač.

Sovjetska Rusija. Boljševiške čete so za-sedle Rigo v Letski, dočim so zavezniško-ameriške čete v severni Rusiji zasedle mesto Kadiž.

Karo S. Alabian, ruski arhitekt, in njegova žena. Alabian je prišel v New York, da sodeluje pri gradnji sovjetske palače na svetovni razstavi v New Yorku.

Doživljaji brezposelnega učitelja v Tolminu med vojno

So v življenju dogodki, ki se človeku vtisnejo v spomin tako silno, da jih do smrti ne pozabi. Se danes se po gostilnah pogovarjajo o vojnih dogodkih pred 20 leti; bivši vojniki, ki so trpeli in krvaveli med vojno, ne morejo pozabiti groznih dni.

Nisem bil vojak, a živel sem kot brezposeln učitelj čez eno leto na fronti v Tolminu.

Naj napišem tu nekoliko spominov iz svojega življenja, nekoliko dogodkov iz let 1915 in 1916.

Bilo je v maju l. 1915. Vse v cvetju, ptički so veselo žvrgoleli, a vseh teh naravnih krasot naše ljudstvo takrat ni opazovalo. Kmet je žalosten hodil po polju v strahu, da bo nemara v kratkem času moral zapustiti svojo rodno grudo in prepustiti sadove svojega truda uničenju.

Bilo je že gotovo, da bo Italija napovedala vojno Avstriji. Iz previdnosti je okrajni šolski svet v Tolminu ukazal, naj se prekine pouk na šolah v vseh vaseh na levem in desnem bregu Soče, ker so stale te vasi v neposredni bližini italijanske državne meje. Ta ukaz se je izvršil 13. maja.

Tudi prebivalci Tolmina smo gledali s skrbjo v bodočnost, ne vedoč, kaj vse nas čaka. Napočil je dan 24. maja, žalosten dan posebno za prebivalce gorške dežele. Vojna je bila napovedana. Učiteljsvju obmejnih šol je bila izplačana dvomesečna plača. Okrajno glavarstvo se je umaknilo v Cerklno, drugi uradi pa drugam.

Trgovci, mesarji, peki in gostilničarji so zaprli svoje lokale ter se preselili nekateri na Kranjsko, drugi na Koroško in Stajersko. Vsi, ki so imeli precej denarja na razpolago, so si po mili volji izbrali nova bivališča, le ubogi kmetje in siromaki niso vedeli, kam naj bežijo. Vendar je bilo tudi za te preskrbljeno. Kdor ni hotel ostati doma, je moral iti v barake. V Brucku an der Leitha in Steinklammu, v Leibnitzu in Kromerizu so bila pripravljena taborišča za begunce. V vsakem taborišču je bilo na stotine barak. Tudi šole in cerkev je imelo vsako taborišče.

Mnogi učitelji in učiteljice so odptovali v taborišča. Tudi mene je okrajni glavar nagovarjal, naj odpotujem v taborišče, a že takrat sem slutil, da bo življenje v baraki grenko in bridko, zato sem ostal z družino v Tolminu. V posebne vlake so tlačili kmete in ubožce in njihove otroke. Begunci so vzeli s seboj le, kar je bilo neogibno potrebno, vse drugo je ostalo doma brez varstva. V Tolminu je ostalo kakih 160 ljudi, ki niso hoteli zapustiti rodne grude.

Jaz sem ostal z družino v obširnem šolskem poslopju, ki je stalo na skrajnem koncu trga z razgledom na Sočo in na volčanske hribe, kjer je že prvi dan vojne napovedi mrgolelo polno italijanskega vojaštva. Po velikem šolskem poslopju ni več odmeval veseli krik in vik šolske mladine. Tolminske ulice so ostale puste in prazne, ker ostali ljudje so čepeli doma in razmišljali, kaj se bo zgodilo. Nekateri so bili trdno prepričani, da bo italijanska vojska že prvi dan zasedla Tolmin in okolice, ker razen nekaj avstrijskih črnovojnikov in orožnikov ni bilo videti avstrijskega vojaštva. Bilo je vse tiho in mirno, le ptički na šolskem vrtu so veselo žvrgoleli.

Sedel sem pri čebelnjaku, opazoval veselo letanje čebelic in razmišljal, kaj bo z nami. Denarja nisem imel, ker sem dal vso plačo trgovcu, peku in mesarju, preden so odptovali v zaledje. Ostalo mi je le nekaj moke, zabele in vreča koruze, ki sem jo kupil od beguncev.

Tudi jaz sem se zanašal na to, da Italijani zasedejo Tolmin in nas rešijo mučnih skrbi in pomankanja, a minil je dan brez vsakih dogodkov. Italijani so zasedli prvi dan Volče in Kobarid, a ostali so onstran Soče; zasedli so le nekaj vasi na levem bregu.

Dne 25. maja sem vstal zgodaj in šel na vrt. Sedel sem pri čebelah in gledal čez Sočo v Volče in na volčanske hribe. Tudi tam je bilo vse tiho in mirno. Okoli 8. ure je počilo na Megozah in oblak dima se je pokazal na zvoniku v Volčah. Avstrijci so streljali na zvonik, ker so morda opazili na njem kakega italijanskega vojaka. Kmalu po prvem strelu je počilo drugič, pa tretjič in vse granate so bile namenjene zvoniku v Volčah. Ura na zvoniku je redno bila in se ni zmenila za granate, ki so frčale okrog zvonika. Po desetem strelu je ura bila deset kakor v zasmeš slabim strelcem. Šele po nekotnih nadaljnjih strelh je granata odbila en stebriček pri zvonovih. Avstrijci so streljali še dalje na zvonik, dokler niso poškodovali kolesja pri uri, a zvonik je ostal še vedno pokoncu. Mislim sem si: Vojaki še vadijo v streljanju, ker imajo dosti municije. Proti poldnevu je streljanje prenehalo, tudi ura ni več bila. Vstal sem in šel v stanovanje h kosilu.

Popoldne sem hodil nekoliko po Tolminu in se razgovarjal z ljudmi o dogodkih. Neki Tolminec je rekel: "Prmejduš, sm mislu, da je vejaka bi huda, pa še turna v Učeh nisa magli padrit; še staji pakane."

Minila sta tudi drugi dan in druga noč brez posebnih dogodkov, le na Ježi nad Colčami je žaromet posvetil na levi breg Soče.

Tretji dan sem se namenil prnesti vrečo koruze v bližni Poljubinj v milin. Ker se ni spodobilo, da bi v fraku nosil na hrbtu oprtnik, sem oblekel najslabšo obleko, potisnil na glavo star slamnik in šel skozi trg proti Poljubinju.

Od Sv. Lucije pa mi je tedaj prihajalo nasproti deset jezdecov. Bili so to ogrski huzarji pod poveljstvom nadporočnika. Vojaki so se ustavili in nadporočnik me je po nemško nahuillil: "Sie, Bauer, wo is das Danteloch?" Mene je to vprašanje razjezilo tako, da sem se hotel obrniti in mu pokazati oni del telesa, kjer konča hrbet, a takoj sem spoznal, da bi se s tem izdal da razumem nemški. A tega nisem hotel, zato sem le z glavo odkimal. Nadporočnik je bil vidno jezen, ker mu nisem ničesar odgovoril, in še posebno, ker sem pihal cele oblake dima iz moje kratke pipe. Ošabnež je zarezal na svojega korporala in mi velel: "Sagen sie dem dummen Bauer, dass er seine dreckige Pfeife aus dem Maul nehmen soll, wenn er von einem Officier steht!" Korporal po rodu Hrvat, je zarenčal name: "Gospodine oberlajtnant kaže, da baci svojo posranu lulu iz gubca, kada stoji pred oficirum!" "Da, da," sem rekel in hotel iti dalje s pipo v ustih.

Oficir se je še bolj razjezil, rekoč: "Der Kerl versteht auch kroatisch nicht," zavihtel bič in me hotel oplaziti po zadnji plati, a k sreči je zadel le moj oprtnik.

Dalje grede sem razmišljal, kaj je bolj pravilno, ali Dantegrotte ali Danteloch. Tega poslednjega izraza nisem še nikoli poprej ališal, a zaradi tega vražjega Danteloch bi jo bil

Dr. Morris Fishbein, urednik glasila Zvezz ameriških zdravnikov, in dr. Arthur C. Christie (desno), direktor organizacije zdravnikov v federalnem distriktu, ki sta bila poleg več drugih zdravnikov obtožena kršenja protitrustnega zakona.

kmalu skupil Brez druge negode sem jo primahal v Poljubinj. Milinar mi je takoj zmel korožo in vrnil sem se domov. Seveda sem še enkrat srečal tistih ogrskih mustačarjev.

Istega dne popoldne so prihajali v Tolmin štirje oficirji. Spraševali so ljudi, kje bi lahko jedli in pili, a gostilne so bile zaprte. Pray kar sem se preoblekel in prišel na vrt, ko so prihajali vsi štirje oficirji na šolsko dvorišče. Podpolkovnik, bil je Čeh, po imenu Pribil, me je vprašal po nemško, kje bi dobili kaj hrane in pijske. Odgovoril sem mu, da so gostilničarji zapustili Tolmin in da ni mogoče dobiti ničesar. Ker sem pa spoznal, da so v veliki zadregi in so bili videti dobri ljudje, so se mi smilili. Povabil sem jih v stanovanje in moja žena jim je v naglici pripravila južino. Drugače nismo imeli kakor edino še nekoliko jaje in zadnji hleb kruha.

Podpolkovnik mi je povedal, da ostanejo v Tolminu, in me naprosil, da bi prenočili v šoli. Rad sem odstopil gospodom dve sobi, ker je bila moje stanovanje veliko in sem imel tudi vso potrebno opravilo. Podpolkovnik se mi je zahvalil in mi povedal, da je določil za komandanta v Tolminu. Hkratu me je prosil, naj vsaj za nekaj dni poskrbim gospodom za hrano, čeprav skromno, ker morda že čez nekaj dni pride vojaštvo v Tolmin in z vojniki tudi živila. K sreči sem imel nekaj kokoši in te sem namenil gospodom. Z mojo družino so otepali polento in solato, za zajtrk pa žgance, po tolminsko "ašnaljke". Tako se je začelo v Tolminu. Kako se je nadaljevalo, pa ob drugi priliki. —K. F.

Iz Slovenije

POČASTITEV SPOMINA IVANA CANKARJA

Ljubljana, 11. decembra. — Kmalu po enajsti uri so se zbrali pred grobnico Kette-Cankar-Murn na pokopališču pri Sv. Križu odborniki Društva slovenskih književnikov in drugi pisatelji. Prišli so Oton Zupanič, Fran Albrecht, Juš Kozak, Milena Mohoričeva, Bratko Kreft, Mile Klopčič, J. Pahor, Vl. Bartol, B. Borko. Tej počastitvi Cankarjevega spomina so prisostvovali tudi nekateri drugi njegovi častilci, med njimi v imenu igralške organizacije njegov tajnik Jerman. Dame so prisostvale gneljev in prižgale sveče. V imenu Društva slovenskih književnikov je pisatelj in režiser Bratko Kreft položil na Cankarjev grob krasen venec, nakar je spregovoril pesnik Oton Zupanič. Z izbranimi, toplimi besedami se je poklonil spomenu svojega mladostnega tovariša in prijatelja. Navzočim so posvetili velikemu slovenskemu pisatelju minuto zbranega molka in se na to s klicem "Slava mu!" poslovili od njegovega groba. Pokopališče je bilo zavito v mokrotno meglo in z drevoja so se ugrinjale kapljice. Tako je sama narava nudila otožen okvir tej tihi, a pietetni počastitvi Cankarjevskega spomina.

Dobro znamenje

"No, Jurček, kaj pa dela tvoj bolni bratec? Ali bo kmalu spet zdrav?"

"Da, danes je bil že tepen!"

All ste naročili na dnevniki "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

asenico, kateremu je Nanika svetovala, naj počaka spomladi, ko bo zelje in ko imajo kosenice največje veselje. Toda mr. Gosenica ima raje klobase, ki se kuhajo v kislem zelju. Se enkrat hvala vsem skupaj, posebno pa družini Rolih. Ob priliki vam bom skušala vrniti vašo gostoljubnost. Upam tudi, da se boste držali izreka, da obljuba dolg dela.

Prosim, da mi dovolite še malo prostora. Moja nekdanja sosedka Mary Iskra iz Aberdeena, Wash., mi piše in pravi, naj ji odgovorim. Ker sem pa njen naslov izgubila, jo prosim, naj mi ponovno piše in pošlje naslov. Dobil sem tudi pismo od Jacka Klančnika, bivšega člana društva 13, ki se nahaja v državni bolnišnici v Columbusu, O. On me prosi, da bi mu pomagali, da bi prišel ven. Kot slišim, bi ga njegova mati rada dobila v staro domovino. Piše, da se dobro počuti, da pridno čita Prosveto in da želi priti ven. Torej če se kdo zanima, naj mu pomaga, zlasti sorodniki, zakar jim bo hvaležen. — Pozdrav čitateljem, Prosveti pa mnogo naročnikov. Paula Glogovšek, 338.

Pojasnilo

Imperial, Pa. — Želim nekaj pripomniti k A. Zidanškovega dopisu, v katerem je pisal, da je bil na zahvalni dan tukaj na banketu, na katerem mu je "blagajnica dala velik kos purana in še s — povrhu za spomin." On se je zmotil. Tista oseba ni blagajnica gospodinjstva kluba ne društva 106. Toliko v odgovor in pojasnilo na vprašanja, če sem jaz tista blagajnica.

Mary Poljšak, blagajnica društva 106.

Problemi priseljencev

Poročila se s ameriškim državljanom po nezakonitem vstopu.

Vprašanje: Leta 1930 sem potoval kot natakar na brodu pa sem tukaj dezertiral in ostal v tej deželi. Kasneje sem se poročil z dekletom, ki se je rodila v Ameriki. Imava dva otroke. Pred dvema letoma me je nekdo ovadil priseljeniški oblasti. Tam so mi rekli, naj odpotujem iz Združenih držav in se povrnem z redno vizo. Tega pa nisem storil. Mesto tega sem prošil za registracijo pa so mi povrnili prošnjo in dali so mi končno tri mesece časa za odhod iz Združenih držav. Moja družina me potrebuje. Kaj se zgodi, ako vendarle ostanem tukaj? Ali me bodo deportirali?

Odgovor: Iz vašega pisma se nam zdi, da so bile priseljeniške oblasti jako blagohotne z vami, ali da vi niste porabili prilike, da legalizirate svoje bivanje v tej deželi. Popolnoma nezmišljeno je bilo prositi za registracijo, ker tako postopanje velja le za one, ki so prišli v Združene države pred dnem 3. junija 1921. Lahko pa bi bili ali v Kanado, potem ko bi vaša žena kot ameriška državljanica vložila prošnjo na priseljeniškega komisarja, da se vam izda redna priseljeniška viza. Na to bi se bili povrnili k svoji družini kot redna pripušeni priseljence. — Bržkone ni še prekašano, da to storite sedaj, ali ako tega ne storite tedaj, potem vam treh mesecev, bo priseljeniška oblast prisiljena, da izda proti vam deportacijsko povelje. Ako vas deportirajo, ne boste mogli iti v Kanado. Torej požurite se.

Naturaliziran kanadski državljan je podvržen kvoti

Vprašanje: Moj brat, ki je postal kanadski državljan po naturalizaciji, bi se rad nastanil v Združenih državah. Ali bi ga lahko pripustili kot priseljence izven kvote?

Odgovor: Ne. Le oni, ki so se rodili v Kanadi, niso podvrženi kvoti, ako se hočejo preseliti v Združene države. Vaš brat bo moral dobiti priseljeniško vi-

zo po kvoti one dežele, kjer se je rodil.

Priseljevanje izurjenih poljedelcev

Vprašanje: Imam farmo in precej dobro zaslužim. Rad bi poklical sem oženega sorodnika, ki je dovršil poljedelske šole v Evropi. Ali mu to daje kako prednost?

Odgovor: Po priseljeniškem zakonu od l. 1924 imajo izurjeni poljedelci, njihove žene in otroci pod 18. letom prednost v kvoti takoj za starši ameriških državljanov in soprogji državljanek. Ta določba zakona pa sedaj ne pomaga mnogo proslcem za vizo, ki so izurjeni poljedelci. Kakor nedvomno znate, ni sedaj v tej deželi velike potrebe za dodatne poljedelske delavce in radi tega morajo dokazati, da ne padejo na breme javnega dobrodelstva po svojem prihodu v Ameriko. Pošljite affidavit svojemu sorodniku, v katerem navedite svoje gnotno stanje. Izjavite v tej listini, da se boste na vse načine potrudili dobiti mu službo izurjenega poljedelca. Zapomnite si, da razun posebnih izjem se ne sme nikomur zajamčiti dela, kajti to bi bilo proti takozvanem contract labor law.

Prisel je v New York na veliko noč leta 1907

Vprašanje: Bil sem dete, ko so me prinesli v Združene države. Moji starši mi pravijo, da smo iz Rusije potovali s parnikom v neko angleško luko, odkoder smo šli po železnici v neko drugo luko, kjer smo se vkrcali na veliko ladjo. Po osem dneh smo prišli v New York. Moji starši se dobro spominjajo, da je ladja pristala ob pomolu ravno na dan pravoslavne velikonočne nedelje. Ali bi mogli dobiti ime luke, odkoder smo odptovali in ime ladje? To vse se je zgodilo l. 1907.

Odgovor: Vaš popis ne pusti dvoma, da ste se vkrcali v Liverpool. "Umbria" je bil edini parnik, ki je prišel iz Liverpoola dne 5. maja 1907, katerega dne je bila pravoslavna velikonoč. Potoval je zares osem dni. Ako torej vaše starše spomin ne vara, ste prišli s tem parnikom.

Potrebni koraki za prihod sorodnika ali prijatelja iz starega kraja

Vprašanje: Navedite mi, kaj naj storim, da pomagam nekim sorodnikom priti sem?

Odgovor: Ni mogoče odgovoriti na kratko na to vprašanje. Foreign Language Information Service, 222 Fourth Avenue, New York City, je izdal buletin 9 strani, ki o tem podrobno razpravlja. Lahko dobite iztis, ako pošljete 10 centov (v gotovini ali znakmah) za pokritje pošt in manipulacijskih stroškov. —FLIS.

Amerika poslala novo noto Japonski

Reorganiziranje japonske vlade

Washington, D. C., 31. dec. — Državni departament je danes naznanil, da je Joseph C. Grew, ameriški poslanik v Tokiju, izročil novo noto japonski vladi, v kateri je rečeno, da Amerika ne bo pod nobenim pogojem priznala "novega reda, ki ga hočejo Japonski militaristi postaviti na Kitajskem." Nota je nadaljnji odgovor Japonski, ki urgira razveljavljenje pogodbe deveterice, politike "odprti vrat" na Kitajskem. Washingtonska vlada je dala razumeti Japonski, da bo štela lastninske pravice in interese ameriških državljanov na Kitajskem.

Tokio, 31. dec. — Tu se širijo govore o ponovnem reorganiziranju japonske vlade, kateri načeluje premier Fuminaro Kogoe, zaradi spora med članj kabineta glede vodstva notranje in zunanje politike. Vodja opozicije proti sedanjji politiki japonskega premierja je admiral Nobu-masa Suetaugu, predstavniki skupine, ki je aktivna v agaciji, da Japonska postane totalitarna država.

Harry L. Hopkins (levo), novi trgovinski tajnik, in F. C. Harrington, ki je bil imenovan za načelnika administracije WPA.

Tedenski odmevi

(Nadaljevanje s 2. strani.)

"Oboroževalna zaposlenost je goljufiva zaposlenost. Ne zgradi nobene stalne strukture in ne kreira nobenih stalnih potrebščin (goods), ki bi bile podlaga za vzdrževanje trajne prosperitete. Narodi, ki se k temu zatekajo, stoji pred neovmo, ko morajo obrniti svoje destruktivno orožje proti svoji sosedom, ali pa pred dnevom, ko se mora zrušiti njih nezdrava ekonomija" ko hiša iz kart."

Očividno je, da je Roosevelt zavrgel to dalekovidno in pametno stališče in krenil na pot blaznega in slepega militarizma. Zakaj? Valed fašistične nevarnosti? Valed monakovskega "miru", katerega je s svojimi javnimi apeli za "mir", še bolj pa za kuliamu sam pomagal kovati? Valed tega, kar hoče zaplesti Ameriko v tujo vojno, bodisi v Evropi ali na Daljnem vzhodu? Ali mogoče valed tega, kar hoče pričarati "prosperiteto" s oboroževanjem in na ta način podaljšati življenje kapitalizmu? Kaj se skriva za vso igro?

London noč posredovati med Rimom in Parizom

London, 31. dec. — Angleška vlada je dala razumeti Mussoliniju, da ne bo posredovala v sporu med njim in Francijo, če ne bo odpoklical svojih čet iz Španije. Premier Chamberlain in člani njegovega kabineta so bili alarmirani, ko je prišla v London vest, da devet italijanskih vojaških divizij pomaga generalu Francu, vrhovnemu poveljniku španske fašistične armade, v sedanjji ofenzivi na fronti v Kataloniji.

Katoliki v Avstriji izstopajo iz cerkve

Dunaj, 31. dec. — Odšlo Globočnik, nacijski distriktni načelnik, je v razgovoru z reporterji dejal, da je od 8. oktobra, ko je dunajski kardinal Innitzer napadel nacije v svoji pridigi v katedrali sv. Stefana, doslej izstopilo 52.000 katolikov iz cerkve. "Kardinal Innitzer nam več ne dela preglavje," je rekel Globočnik dopisniku lista Fraenkische Tageszeitung, ki ga urejuje Julius Streicher, znan sovražnik židov.

Vlak med Ljubljano in Mariborom prosi neki deček sprevoznika, naj mu pove, kdaj se bo vlak ustavil v Celju.

Ko se vlak iz Celja že pomika naprej, najde sprevoznik a težavo oddelek, kjer deček v kotu sladko dremlje. Sprevoznik hitro potegne zaslonno zavoro in abudi dečka: "Hitro, otrok, Celje; izstopiti moraš!"

"O ho," se prijazno nasmehne deček, "moja mamica je le rekla, da moram v Celju pojediti prvo zemljo."

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Pa sklepe 11. redne konvencije se lahko narodi na list Prosveto in prijete eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vas enako, za člana ali nečlana \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani je plačajo pri aneementu \$1.50 za tednik, se tako prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vrzaka, reči, da je list Prosveta za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotova je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

Za Zdruk. države in Kanado \$6.00	Za Cicezo in Chicago je... \$7.50
1 tednik in... 4.50	1 tednik in... 6.30
2 tednika in... 3.50	2 tednika in... 5.10
3 tednike in... 2.40	3 tednike in... 3.90
4 tednike in... 1.20	4 tednike in... 2.70
5 tednikov in... nil	5 tednikov in... 1.50
Za Evropo je... \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina. Pojasnila: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, in takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto lista Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo izdati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime..... Čl. društva št.....
Naslov.....
Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:
2)..... Čl. društva št.....
3)..... Čl. društva št.....
4)..... Čl. društva št.....
5)..... Čl. društva št.....
Mesto..... Država.....
Nov naročnik..... Star naročnik.....

JENNY

ROMAN

Postavljen Fran Albrecht

"Bral sem v časopisu. Medpotoma sem stopil v društvo. Smem pogledati—si že končala študijo? Ali veš kaj, Jenny, to pa ni slabo—"

Heggen je pridržal sliko proti luči in jo dolgo opazoval.

"Ni slabo, res. To tukaj—to je sijajno. Od silne močno, bi dejal— Ali ona zdaj spet leži in joče?"

"Ne vam. Sedela je tu notri in jokala. Se stra ji je pisala."

"Če kdaj srečam tega falota," je rekel Heggen, "bom že našel kako prevzevo, da ga opazeno premikastim."

V

Helge Gram je sedel neko popoldne v društvu in ždel nad norveškimi listi. Sam v temačni čitalnici. Tedaj je vstopila gospodična Jahrmannova.

"No, prijatelj, kaj pa počnete? Jenny in jaz sva pravkar govorili o vas—niva mogli razumeti, da vas ni nič na spregled. V soboto sva nameravali priti semkaj po vas in vas potem povabiti na majhno zabavo. Ali že imate sobo?"

"Zal, še vedno ne. Se zmerom stanujem v hotelu. Sobe so vse tako drage—"

"V hotelu tudi ne bo nič ceneje! Gotovo plačujete vsaj tri franka na dan. Saj, to sem si mislila. Ne, veste, Rim ni poceni. Pozimi je treba imeti solčno sobo. A seveda, vi ne znate laščine. Pa zakaj le ne pridete k nama—Jenny in jaz bi radi šli z vami, da bi si kaj ogledali."

"Najlepša hvala—a s tem vaju v resnici nisem mogel nadlegovati."

"Ali, prijatelj—nadlegovati. A kako se vam godi—ste srečali kaj znancev?"

"Ne. V soboto večer sem bil tu v društvu pa nisem z nikomer govoril. Sedel sem in buljil v časopise. O pač, s Heggenom sem spregovoril predčerašnjim par besed v neki kavarni na Corau. Nato sem spet srečal dva nemška doktorja, ki sem ju nekoliko poznal iz Florence. Bil smo te dni enkrat tam zunaj na VII Appli."

"Uh. Cujte, so ti nemški doktorji kaj zabavni?"

Helge se je malo v zadregu nasmehnil.

"No, precej skupnih interesov imamo. In če se človek tako potika po svetu in nima sicer žive duše, s katero bi govoril—"

"Da, a treba se vam je privaditi italijančini. Saj ste se učili. Kaj ne bi šla skupaj na sprehod—govorila bova ves čas samo po italijansko. Jas bom vaša maestra. Grozno stroga!"

"Tisočkrat hvala. Samo da me ne boste našli posebno zabavnega, gospodična Jahrmannova—kvečjemu neprostovoljno."

"Tih.—Ne, veste kaj, predčerašnjim sta odpotovali dve stari danski dami na Capri, nermara je njuna sobica še prazna—ah, gotovo je. Majhna, zelo čedna, poceni. Imena ulice si nisem zapomnila, a vem, kje je. Ali naj vas spremljam tja, da si jo ogledava? Pojdiva!"

Pod stopnicami je za trenutek obstala in se z malodušnim smehljajem ozrla k njemu:

"Grozno nepristojno sem se vedla z vami zadnji večer, ko smo bili skupaj, Gram. Morala bi vas prositi oprostjenja."

"Ali, draga gospodična Jahrmannova!"

"Pač. A bila sem bolna. O, lahko mi verjamete, da me je Jenny pošteno oštela. Pa saj sem zaslužila."

"A saj sem bil jaz tisti, ki se vam je vaill. Toda prišlo je vse tako nenadno—videl sem vaju tam in mislal, da govorita po norveško—poskus, nagovoriti vaju, je bil preveč mikaven."

"Gotovo. Tako zabavno bi lahko bilo—takšna majhna prigoda. Če bi le jaz ne bila tako nepriljudna. A bila sem bolna, veste. Čez dan sem vsa nervozna in potem ne morem spati—in potlej spet ne morem delati. In končno postane neznoša."

"Ali vam ni dobro ta čas, gospodična Jahrmannova?"

"Ah, ni mi. Jenny in Gunnar delata—vsi razen mene delajo. Kako napreduje vaše delo—dobro? Kaj nimate veselja nad tem? Sicer pa sedim jaz zdaj vsako popoldne za Jenny. Danes imam prost. Mislim, da dela ona to samo zato, ker noče, da bi bila tako sama in da bi se vdajala mialim. Včasih se pelje z mano ven onkraj obzidja. Cisto kot mati je z mano. Mia cara mamma."

"Vi zelo ljubite svojo prijateljico?"

"Tako dobra je, tako dobra. Nihče razen Jenny bi za trajno ne vzdržal z menoj. In ona je tako razumna, tako nadarjena in energična.

In lepa—ali se vam ne zdi, da je dražestna? Morali bi videti njene lase, če so razpuščeni! Če sem pridna, jih ji smem počesati in naravnati— No, tu sva že," je rekla nato.

Prišla sta lesti po nekih neznanako mračnih kamenitih stopnicah.

"To vas ne sme prestrašiti. Naš vhod je še vedno hujši—videli boste, ko naju pridete obiskat. Pridite vendar kdaj zvečer—skušali bomo dobiti še druge in potem napravimo pošten rimski krok. Zadnjega sem jaz itak popolnoma pokvarila."

Pozvonila je v zgornjem nadstropju. Zenska, ki jima je odprla, je bila na pogled prikupna in dobrodušna. Peljala ju je v majhno sobo z dvema posteljama. Okno je gledalo na sivo dvorišče, pred oboknicami je viselo perilo, povsod po balkonih pa so stale cvetlice in gori po sivih strehah so bile loggie in lope med zelenim grmljem.

Naposled je Franciška spregovorila z gospodinjco—obenem pa je tatas pogledala v peč in pretipala posteljo ter mu vmes sem pa tja pojasnjevala:

"Solnce je tu notri vse dopoldne. Če pride ena postelja ven, bo tu dovolj prostora. Peč je videti čisto dobra. Mesečno stane štirideset lir brez čevace in kurjave in dve za servizo. To ni drago. Ali naj ji rečem, da jo vzamete? Jutri se lahko vselite, če hočete!—Ni, da bi se zahvaljevali za kaj. Saj si lahko mislite, da mi je samo v veselje, če vam morem malo pomagati," je rekla sunaj na stopnicah. "Če vam le ugaja. Signora Papi je snažna ženska, to vem."

"To je gotovo redka čednost v tej zemlji?"

"Oh ne. Rekla bi, da niso prav nič drugačne gospodinje pri nas v Kristijaniji. Tam, kjer sva stanovali moja sestra in jaz, na Holbergovi cesti—sem postavila nekoč par lakastih čevljev pod posteljo, a se jih nisem upala izvleči ven. Samo sem pa tja sem pokukala k njim—stali so tam kakor dvoje kosmatih ovčev."

"Da," je rekel Helge. "Saj jaz sem zmerom stanoval doma."

Franciška se je nenadno na ves glas zasmejala:

"Pomislite, ta signora je mislila, da sem vaša mogla—da bova obadva stanovala tam. Rekla sem, da sem vaša sestrična—ona pa se je najprej malo zmrdnila nad tem. Cugina—to gotovo povsod po svetu enako malo velja!"

Smejala sta se nekaj časa nad tem.

"Ali imate vselje za majhen sprehod?" je nenadoma vprašala gospodična Jahrmannova.

"Ali ne bi šla tja ven do Ponte Molle? Ste že bili tam? Ali morete hoditi tako daleč? Nazaj se lahko potegnava z električno, veste?"

"Ali pa morete vi—saj vam ni dobro?"

"Kar dobro mi bo delo, če se razohdim—pojdite, prosim, pravi Gunnar zmerom—hočem reči, Heggen."

Kramljala je brez prestanka in od časa do časa pogledovala k njemu, da bi se prepričala, ali ga dobro zabava. Krenila sta po novi poti ob Tiberi, ki se je rumenkastoiva valila pod zelenimi holmi. Majhno bisernoavetli oblaki so ležali vrh temnega grmlja na Montu Mariju s silvornimimi vili med večnozelenim drevjem.

Franciška je pospravila redarja in se smeje obrnila h Gramu:

"Pomislite, ta fant se je hotel poročiti z menoj. Imela sem navado, da sem se večkrat sama sprehajala tod in malo pokramljala s njim. Pa me je vprašal. Sicer pa me je tudi nekoga trafikanta sin zasnil. Jenny me je pošteno oštela—rekla je, da je to moja lastna krivda, in to je nemara tudi bila."

"Zdi se mi, da vas gospodična Winge kaj pogosto ošteje. To je videti res stroga mati."

"Oh, Jenny, ne! Samo, kadar zaslužim. Če bi bil le kdo že prej storil to"—je zavzdihnila. "Pa na to žalbog živ kret ni nikdar pomislil."

Helge Gram se je čutil lahneja in prostega, ko je tako stopal s njo. Nekaj neizrekljivo mehkega je ležalo preko nje—preko njene hoje, glasu, obraza pod velikim raševinastim zvončastim klobukom. Bilo je, kakor da Jenny Winge ne more prav trpeti, če je pomislil zdaj nanjo—ona je imela tako samogotove svetlosive oči—in tako grozen tet. Česca je pravkar pripovedovala, da skoraj ničesar ne more jesti, te dni.

(Dalje prihodnja.)

V postelji ležim in sanjam... Zjutraj se bom zbudila in spoznala, da so bile samo sanje."

Njeni starši so stali ob njeni postelji. Oče in mati sta jokala, je tolašila in ji ljubeče prigovarjala:

"Vstani, ubogi otrok... Niso sanje, ampak bridka resnica: tvoj mož leži mrtev v jedilnici."

"Magda si je hitro ogrnila domaćo haljo in stekla proti vratom; njen mož je ležal na divanu, bled, negiben, ves v krvi. Okrog njega so stali tuji ljudje, bledi, v črnih, a krvjo okropljenih oblekah. Zmajali so z gla-

vami in zdihovata: Uboga, uboga vdova."

Magda se je po prstih spizlila do divana.

"Ludvik, vstani," je dejala tiho, glas ji je trepetal od razburjenja. "Slaba šala je to, veš."

Nato se je sama ustrašila blaznega krika, ki ji je prikipeal na ustnice. Zgrudila se je na kolena, se vrgla na svojega moža, se prižela nanj in ga strastno objela.

"Vseeno mi je, naj bodo sanje ali resničnost! Če je resničnost, naju bodo pokopali skupaj, če so samo sanje, se bova skupaj zbudila..."

Spet je Magda zagledala sebe, kako se bori z grozno resničnostjo, z groznimi sanjami. Vse okrog nje je nema, svinčena tema. Mlada žena trmasto zapre oči in hoče zaspati, pogrezniti ta strašni dogodek v moreče sanje in se čez čas, čez nekaj kratkih, a vseeno nekončno dolgih minut zbuditi... A celo v tem polsnu je čutila mrzlo, težko možo telo, negibno in mrtvo ob svojem vročem telasu...

Njena duša je pa potovala skozi spomine prelepih dni, ki sta jih preživela, preden se je zrušil nanjo ta strašni dogodek.

Pred šestimi meseci, torej komaj pred pičlim pol letom, se je Magda poročila s njim. Še kot otroka sta si bila prisegla večno zvestobo, oba istih let. Ludvik morda dobro leto starejši od nje. Preden sta mogla svojo ljubezen kronati z zakonom, je morala mnogo pretrpeti, trivovati marsikaj. Vsi so bili proti tej poroki, celo njeni starši. Kakor zmerom se je pa odpor starejših razbil ob ljubezni in trmi zaljubljenec in naposled, vendar že, je napočil srečni trenutek, ko sta zaljubljenca za zmerom izmenjala poročne prstane.

Šest mesecev nato je zbežalo kakor en sam sončen pomladni dan. Tako mlada je bila njuna sreča, da sta se komaj drznila verjeti ji. Pogosto se jima je sanjalo, da še hodita v šolo in se samo skoci okno zaljubljenec spogledujeta. Kakor nekdo... Ko sta se po takšnih sanjah zbudila, sta se globoko oddahnila.

Vse to je prišlo zdaj na um mladi ženi, zdaj, ko je ležala ob mrzlem truplu svojega ljubljenega moža. Magda je vedela, da samo sanja, a vseeno sta se je lotevala nekakšno mrzla žalost in nepojmljiva groza. Hotela se je zbuditi, boriti se z meglenim valovjem, ki jo je proti njeni volji gnalo s seboj, a po vsakem oubnem poskusu, da bi se prebudila, se je vaa izmučena zgrudila v neumamiljeno resničnost. Na posled je prišla v svojem obupu moliti. Zmedene besede obupa in prošnje so ji privrele na blede ustnice.

"O Gospod, daj, da bo vse, kar zdaj muči mojo dušo, samo sen. Daj, da se bom spet zbudila, da bo okrog mebe luč in v mojem srecu mir..."

Njena prošnja se je izpolnila. Nekdo jo je stresel za ramo in svinčena peza je nenadno izginita z njenega srca. Zraven njene postelje je nekdo prižgal svetiljko.

"Ljubena, kaj ti je? Zakaj jokaš v snu?"

Njen mož jo je vpraševal. Vseeno je preteklo dobre četrt ure, preden se je Magda čisto zavedla. Med strastnim lhtenjem se je prišla k svojemu možu in venomer, venomer šepetala:

"Bile so samo sanje! Kaj ne, ljubi, bile so samo sanje?"

2. Resničnost

Kar se je zgodilo zdaj, pa ni bilo več sanje, bila je gola resnica.

Bilo je petnajst let pozneje, ko je kot štev dvoboja v neki jahalnici padel mlad mož v najlepših letih. Njegovo smrt je zakrivil bolj neareben slučaj kakor pa tragedija; nihče mu ni privoščil smrti, tudi njegov nasprotnik ne, ki je streljal nanj z neverjetno slabim samonapom na 30 korakov razdalje. Ozadje njegove nenavadne smrti je bilo dokaj navadno. Dva prijatelja sta se sprila zaradi neke pivolaše lepote, beseda je gata besedo, a te besede so bile tako ostre, da jih po njunem ngnanju ni bilo moč goče poravnati drugake ko z orožjem. Ko sta potlej — bolj ljudem na ljubo ko selj — sprožila orožje drug na drugega, sta storila to z namenom, da se bosta po dvoboju spet sprijaznila

Sanje in resničnost

Franz Herzog

1. Sanje

Polnoč je bila. Magda — zvečer, ko je legla, je imela lahno vročico — se je iznenada zbudila iz teškega sna. Tišino noči je presekal strahofen krik, bolj podoben rjovenju divje zveri kakor človeškemu glasu.

Tema noči je na lepem oživele. Pod okni je zaplesala rdečkasta svetloba bakelj, po stopnicah so se zaslišali težki koraki. Nekaj mož je sophajoč neslo navzgor težko breme. Nató je bilo spet vse tibo.

Magda je po divjih utripih svojega srca štela sekunde grozotne napetosti. Ni se mogla ganiti, ne spregovoriti, ne misliti, vse jo je zajel občutek, da se je nekaj strašnega zgodilo. Nekaj nezaščitano žalostnega, nekaj, česar ne bo mogoče nikoli več popraviti in kar je kakor svinčena peza leglo na njeno živ. Zdalj razburjeno srce.

In hkrati se je tudi zavedala, kaj je tisto strašno. Ludvika, njenega ljubljenega moža so prinesli mrtvega z lova domov. Njegov najboljši prijatelj ga je po pomoti ustrelil.

"Ni res, ni res!" je zavpila Magda. "To je laž, to so sanje!

in si stisnila roke. Usoda je pa hotela drugače in zdaj je bil zmagovalec čisto obupan.

"Res nisem hotel tega... Zaradi takšne malenkosti! Zdalj bi mi bilo ljubše, ako bi mi bil ubogi Ludvik prisilil zašnico..."

Zdalj je pa čakala priče še posebno neprijetna dolžnost: moral so mrtvega izročiti njegovi družini, ki se je pa v življenju kaj malo menila zanj.

Magda, njegova žena se je pred leti ločila od svojega moža in živi zdaj pri svojih starših v provinci. Brzojavno so ji sporočili žalostno novico in že s prvim brzojavkom se je pripeljala na kraj nezgode.

Še zmerom lepa in mladostna vdova je vsa blede stopila h krsti svojega moža. Človeško usmiljenje in ne ljubezen ji je pognojilo solze v oči. Saj je bila tako rekoč vdova vse od tistega dne, ko je Ludvik z njenim spoštovanjem zapravlil tudi njeno ljubezen. Ako je hotela biti odkrita sama od sebe, je morala priznati, da je usoda nekako dostojanstveno zaključila zgrešeno Ludvikovo življenje, njej pa prihranila dolgo vrsto ponižanj, ki jih je morala prenesti vse od svoje ločitve.

Magda je pokleknila na pručico ob vzočju krste. Sklenila je roke, a ni molila, njene misli so poromale v preteklost. Le kako je zaslužila to bedno življenje? Dokler jo je njen mož ljubil — bilo je komaj dobro leto — je bil do nje plemenit, dober, nesebičen. Ko je pa spoznal, da mu je žena neomejeno vdana in da je njena ljubezen do njega vsak dan močnejša, je postal sebičen in trdosrčen. Nič ni prikrihal, da se je njegovo srce zanj ohladilo, da ga ne zanimala več ne njena lepota in ne njena ljubezen. Hkrati se je pa zdelo, ko da se je šele tisti hip zavedel, kako opojno in sladko je življenje brez zakonskih vezi...

Zdalj je Magda klečala pred svojim mrtvim možem. Zavedala se je, da se po vseh krščanskih in družabnih zapovedih apodobi, da se vdova bridko razjoče in da občuti žalost ne samo zaradi ljudi, ampak tudi v svojem srecu. Pa ni mogla. Če je jokala, je objokovala samo samo sebe in svoje izgubljeno življenje. V srecu ni občutila žalosti, pač pa nekakšno olajšanje, ko da bi nevarnost, ki je kar venomer grozila njej in njeni rodbini, na lepem prenehala, ko da bi po hudem viharju leglo na njeno srce zatilje.

Nato je Magda vstala, stopila h krsti in dvignila pokrov. Mrtvečev obraz je bil nekoliko ožji kakor v življenju, neskončno miren in mlad. Prav tako ga je videla neko noč v hudih sanjah, sanjalo se ji je, da so moža prinesli mrtvega z lova domov.

Magdi je šinila kri v obraz, njeno srce je spet zajel tisti strahotni občutek groze, ki jo je mučil tedaj v snu. Kakor v omotici se je naslonila na krsto

in kakor tedaj v snu, so ji privrele na ustnice zmedene besede vroče, hrepesne prošnje:

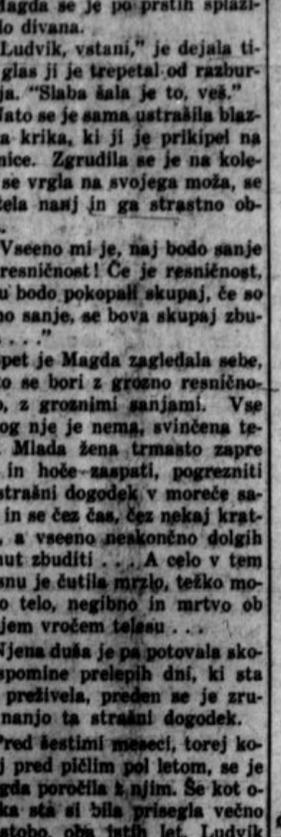
"O Vsemogočni v nebesih, daj, da bi bile vse to samo sanje... sanje vse, kar se je zgodilo v teh strašnih petnajstih letih... In daj, da bi bila sladka resnica tista davna ura sanj, ko se mi je sanjalo, da so možga ljubljenega moža prinesli a prestreljenimi prsi iz gozda domov in ko sem sanjala, da ga bom vse svoje življenje objokovala z odraslimi solzami ljubezni..."

Magda je po divjih utripih svojega srca štela sekunde grozotne napetosti. Ni se mogla ganiti, ne spregovoriti, ne misliti, vse jo je zajel občutek, da se je nekaj strašnega zgodilo. Nekaj nezaščitano žalostnega, nekaj, česar ne bo mogoče nikoli več popraviti in kar je kakor svinčena peza leglo na njeno živ. Zdalj razburjeno srce.

In hkrati se je tudi zavedala, kaj je tisto strašno. Ludvika, njenega ljubljenega moža so prinesli mrtvega z lova domov. Njegov najboljši prijatelj ga je po pomoti ustrelil.

"Ni res, ni res!" je zavpila Magda. "To je laž, to so sanje!

VRHNJA PLAST

"Povedal sem bossu, kako rada bi imela midva otroka, pa je dejal, da so interesi delničarjev prvi."

Paul Elbogen:

Njegov ideal

Prvič v življenju je mlado dekle gledalo sedemnajstletnega gimnazijista Rudolfa dalj časa in ni umaknilo pogleda, ko se ji je upal s presenečenimi, široko razprtimi zrenicami pogledati v njene prodirne oči. Da, nasmehnila se je, začela se je z njim spogledovati — oh, to je vedel iz pripovedovanja svojih prijateljev, kako se takšna stvar odigrava. Zmerom znova ga je pogledovala z očitnim zanimanjem, kar ga je še bolj onesrečilo, saj je vedel, da ne more iti za njo, pa čeprav bi premagal svojo bojazljivost, kajti na drugem koncu mesta ga bo čez pol ure čakal njegov inštruktor, da ga bo pripravil za izpit iz latinščine, ki ga čaka že jutri. Vsa ko žrtve bi rad prestal, samo da bi smel enkrat samkrat objeti to nežno glavico s plavimi lasmi in z lički, kakor dve jagodi, si je dejal. Takoj nato je moral pa priznati, da je za zdaj zanj latinski izpit važnejši od vsega drugega.

In vendar mu je bilo to 'bitje' že od vsega začetka namenjeno. To je čutil; čakala bo, da bo končal gimnazijake in vseučiliške študije, z njim bo študirala medicinska predavanja, poročil se bo z njo, pa naj bo kar hoče. Z njo bo prepotoval tuje dežele, ob njej se bo postaral in umrl. Bogve kako ji je ime? Brčkone ima kakšno posebno poetično ime, Mirijana ali Sulamit? Kako ga je gledala; še nikoli ga ni kakšna "ženska" tako gledala — v praih je čutil blažino bolečino, kakor takrat, ko je pokadil prvo cigareto — zanesljivo je tudi ona občutila usodnost srečanja! Ali naj ji, ko bo izstopila iz trahvaja, stisne v nežno ročico majhen listek? Nanj bi napisal:

"Zdalj ne morem iti z vami... a rotim vas, pri najini skupni usodi, dajte mi priložnost, da vas bom še kdaj videl!" ali kaj podobnega. Komaj je prenesel misel, da je ne bi nikoli več videl, kakor umrlega človeka ne vidimo nikoli več! Da bi izgubil zaradi vražjega naključja priložnost, ki jo je imel samo enkrat v življenju, spoznati dekle, ki mu je za zmerom namenjena. V tej strahovitih sekundi je dekletce še enkrat smehljaje se

in kakor tedaj v snu, so ji privrele na ustnice zmedene besede vroče, hrepesne prošnje:

"O Vsemogočni v nebesih, daj, da bi bile vse to samo sanje... sanje vse, kar se je zgodilo v teh strašnih petnajstih letih... In daj, da bi bila sladka resnica tista davna ura sanj, ko se mi je sanjalo, da so možga ljubljenega moža prinesli a prestreljenimi prsi iz gozda domov in ko sem sanjala, da ga bom vse svoje življenje objokovala z odraslimi solzami ljubezni..."

in kakor tedaj v snu, so ji privrele na ustnice zmedene besede vroče, hrepesne prošnje:

"O Vsemogočni v nebesih, daj, da bi bile vse to samo sanje... sanje vse, kar se je zgodilo v teh strašnih petnajstih letih... In daj, da bi bila sladka resnica tista davna ura sanj, ko se mi je sanjalo, da so možga ljubljenega moža prinesli a prestreljenimi prsi iz gozda domov in ko sem sanjala, da ga bom vse svoje življenje objokovala z odraslimi solzami ljubezni..."

in kakor tedaj v snu, so ji privrele na ustnice zmedene besede vroče, hrepesne prošnje:

"O Vsemogočni v nebesih, daj, da bi bile vse to samo sanje... sanje vse, kar se je zgodilo v teh strašnih petnajstih letih... In daj, da bi bila sladka resnica tista davna ura sanj, ko se mi je sanjalo, da so možga ljubljenega moža prinesli a prestreljenimi prsi iz gozda domov in ko sem sanjala, da ga bom vse svoje življenje objokovala z odraslimi solzami ljubezni..."

in kakor tedaj v snu, so ji privrele na ustnice zmedene besede vroče, hrepesne prošnje:

"O Vsemogočni v nebesih, daj, da bi bile vse to samo sanje... sanje vse, kar se je zgodilo v teh strašnih petnajstih letih... In daj, da bi bila sladka resnica tista davna ura sanj, ko se mi je sanjalo, da so možga ljubljenega moža prinesli a prestreljenimi prsi iz gozda domov in ko sem sanjala, da ga bom vse svoje življenje objokovala z odraslimi solzami ljubezni..."

in kakor tedaj v snu, so ji privrele na ustnice zmedene besede vroče, hrepesne prošnje:

"O Vsemogočni v nebesih, daj, da bi bile vse to samo sanje... sanje vse, kar se je zgodilo v teh strašnih petnajstih letih... In daj, da bi bila sladka resnica tista davna ura sanj, ko se mi je sanjalo, da so možga ljubljenega moža prinesli a prestreljenimi prsi iz gozda domov in ko sem sanjala, da ga bom vse svoje življenje objokovala z odraslimi solzami ljubezni..."

VRHNJA PLAST

"Povedal sem bossu, kako rada bi imela midva otroka, pa je dejal, da so interesi delničarjev prvi."

Paul Elbogen:

Njegov ideal

Prvič v življenju je mlado dekle gledalo sedemnajstletnega gimnazijista Rudolfa dalj časa in ni umaknilo pogleda, ko se ji je upal s presenečenimi, široko razprtimi zrenicami pogledati v njene prodirne oči. Da, nasmehnila se je, začela se je z njim spogledovati — oh, to je vedel iz pripovedovanja svojih prijateljev, kako se takšna stvar odigrava. Zmerom znova ga je pogledovala z očitnim zanimanjem, kar ga je še bolj onesrečilo, saj je vedel, da ne more iti za njo, pa čeprav bi premagal svojo bojazljivost, kajti na drugem koncu mesta ga bo čez pol ure čakal njegov inštruktor, da ga bo pripravil za izpit iz latinščine, ki ga čaka že jutri. Vsa ko žrtve bi rad prestal, samo da bi smel enkrat samkrat objeti to nežno glavico s plavimi lasmi in z lički, kakor dve jagodi, si je dejal. Takoj nato je moral pa priznati, da je za zdaj zanj latinski izpit važnejši od vsega drugega.

In vendar mu je bilo to 'bitje' že od vsega začetka namenjeno. To je čutil; čakala bo, da bo končal gimnazijake in vseučiliške študije, z njim bo študirala medicinska predavanja, poročil se bo z njo, pa naj bo kar hoče. Z njo bo prepotoval tuje dežele, ob njej se bo postaral in umrl. Bogve kako ji je ime? Brčkone ima kakšno posebno poetično ime, Mirijana ali Sulamit? Kako ga je gledala; še nikoli ga ni kakšna "ženska" tako gledala — v praih je čutil blažino bolečino, kakor takrat, ko je pokadil prvo cigareto — zanesljivo je tudi ona občutila usodnost srečanja! Ali naj ji, ko bo izstopila iz trahvaja, stisne v nežno ročico majhen listek? Nanj bi napisal:

"Zdalj ne morem iti z vami... a rotim vas, pri najini skupni usodi, dajte mi priložnost, da vas bom še kdaj videl!" ali kaj podobnega. Komaj je prenesel misel, da je ne bi nikoli več videl, kakor umrlega človeka ne vidimo nikoli več! Da bi izgubil zaradi vražjega naključja priložnost, ki jo je imel samo enkrat v življenju, spoznati dekle, ki mu je za zmerom namenjena. V tej strahovitih sekundi je dekletce še enkrat smehljaje se

in kakor tedaj v snu, so ji privrele na ustnice zmedene besede vroče, hrepesne prošnje:

"O Vsemogočni v nebesih, daj, da bi bile vse to samo sanje... sanje vse, kar se je zgodilo v teh strašnih petnajstih letih... In daj, da bi bila sladka resnica tista davna ura sanj, ko se mi je sanjalo, da so možga ljubljenega moža prinesli a prestreljenimi prsi iz gozda domov in ko sem sanjala, da ga bom vse svoje življenje objokovala z odraslimi solzami ljubezni..."

in kakor tedaj v snu, so ji privrele na ustnice zmedene besede vroče, hrepesne prošnje:

"O Vsemogočni v nebesih, daj, da bi bile vse to samo sanje... sanje vse, kar se je zgodilo v teh strašnih petnajstih letih... In daj, da bi bila sladka resnica tista davna ura sanj, ko se mi je sanjalo, da so možga ljubljenega moža prinesli a prestreljenimi prsi iz gozda domov in ko sem sanjala, da ga bom vse svoje življenje objokovala z odraslimi solzami ljubezni..."

in kakor tedaj v snu, so ji privrele na ustnice zmedene besede vroče, hrepesne prošnje:

"O Vsemogočni v nebesih, daj, da bi bile vse to samo sanje... sanje vse, kar se je zgodilo v teh strašnih petnajstih letih... In daj, da bi bila sladka resnica tista davna ura sanj, ko se mi je sanjalo, da so možga ljubljenega moža prinesli a prestreljenimi prsi iz gozda domov in ko sem sanjala, da ga bom vse svoje življenje objokovala z odraslimi solzami ljubezni..."

in kakor tedaj v snu, so ji privrele na ustnice zmedene besede vroče, hrepesne prošnje:

"O Vsemogočni v nebesih, daj, da bi bile vse to samo sanje... sanje vse, kar se je zgodilo v teh strašnih petnajstih letih... In daj, da bi bila sladka resnica tista davna ura sanj, ko se mi je sanjalo, da so možga ljubljenega moža prinesli a prestreljenimi prsi iz gozda domov in ko sem sanjala, da ga bom vse svoje življenje objokovala z odraslimi solzami ljubezni..."

in kakor tedaj v snu, so ji privrele na ustnice zmedene besede vroče, hrepesne prošnje:

"O Vsemogočni v nebesih, daj, da bi bile vse to samo sanje... sanje vse, kar se je zgodilo v teh strašnih petnajstih letih... In daj, da bi bila sladka resnica tista davna ura sanj, ko se mi je sanjalo, da so možga ljubljenega moža prinesli a prestreljenimi prsi iz gozda domov in ko sem sanjala, da ga bom vse svoje življenje objokovala z odraslimi solzami ljubezni..."

VRHNJA PLAST

"Povedal sem bossu, kako rada bi imela midva otroka, pa je dejal, da so interesi delničarjev prvi."

Paul Elbogen:

Njegov ideal

Prvič v življenju je mlado dekle gledalo sedemnajstletnega gimnazijista Rudolfa dalj časa in ni umaknilo pogleda, ko se ji je upal s presenečenimi, široko razprtimi zrenicami pogledati v njene prodirne oči. Da, nasmehnila se je, začela se je z njim spogledovati — oh, to je vedel iz pripovedovanja svojih prijateljev, kako se takšna stvar odigrava. Zmerom znova ga je pogledovala z očitnim zanimanjem, kar ga je še bolj onesrečilo, saj je vedel, da ne more iti za njo, pa čeprav bi premagal svojo bojazljivost, kajti na drugem koncu mesta ga bo čez pol ure čakal njegov inštruktor, da ga bo pripravil za izpit iz latinščine, ki ga čaka že jutri. Vsa ko žrtve bi rad prestal, samo da bi smel enkrat samkrat objeti to nežno glavico s plavimi lasmi in z lički, kakor dve jagodi, si je dejal. Takoj nato je moral pa priznati, da je za zdaj zanj latinski izpit važnejši od vsega drugega.

In vendar mu je bilo to 'bitje' že od vsega začetka namenjeno. To je čutil; čakala bo, da bo končal gimnazijake in vseučiliške študije, z njim bo študirala medicinska predavanja, poročil se bo z njo, pa naj bo kar hoče. Z njo bo prepotoval tuje dežele, ob njej se bo postaral in umrl. Bogve kako ji je ime? Brčkone ima kakšno posebno poetično ime, Mirijana ali Sulamit? Kako ga je gledala; še nikoli ga ni kakšna "ženska" tako gledala — v praih je čutil blažino bolečino, kakor takrat, ko je pokadil prvo cigareto — zanesljivo je tudi ona občutila usodnost srečanja! Ali naj ji, ko bo izstopila iz trahvaja, stisne v nežno ročico majhen listek? Nanj bi napisal:

"Zdalj ne morem iti z vami... a rotim vas, pri najini skupni usodi, dajte mi priložnost, da vas bom še kdaj videl!" ali kaj podobnega. Komaj je prenesel misel, da je ne bi nikoli več videl, kakor umrlega človeka ne vidimo nikoli več! Da bi izgubil zaradi vražjega naključja priložnost, ki jo je imel samo enkrat v življenju, spoznati dekle, ki mu je za zmerom namenjena. V tej strahovitih sekundi je dekletce še enkrat smehljaje se

in kakor tedaj v snu, so ji privrele na ustnice zmedene besede vroče, hrepesne prošnje:

"O Vsemogočni v nebesih, daj, da bi bile vse to samo sanje... sanje vse, kar se je zgodilo v teh strašnih petnajstih letih... In daj, da bi bila sladka resnica tista davna ura sanj, ko se mi je sanjalo, da so možga ljubljenega moža prinesli a prestreljenimi prsi iz gozda domov in ko sem sanjala, da ga bom vse svoje življenje objokovala z odraslimi solzami ljubezni..."

in kakor tedaj v snu, so ji privrele na ustnice zmedene besede vroče, hrepesne prošnje:

"O Vsemogočni v nebesih, daj, da bi bile vse to samo sanje... sanje vse, kar se je zgodilo v teh strašnih petnajstih letih... In daj, da bi bila sladka resnica tista davna ura sanj, ko se mi je sanjalo, da so možga ljubljenega moža prinesli a prestreljenimi prsi iz gozda domov in ko sem sanjala, da ga bom vse svoje življenje objokovala z odraslimi solzami ljubezni..."

in kakor tedaj v snu, so ji privrele na ustnice zmedene besede vroče, hrepesne prošnje:

"O V